

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDÍ
Institut mezioborových studií Brno

Volný čas a škola

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí bakalářské práce:
PhDr. Dana Knotová Ph.D.

Vypracoval:
Bohumír Bezchleba

Brno 2008

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Volný čas a škola“ zpracoval samostatně a použil jen literaturu uvedenou v seznamu literatury.

Brno 30. 5. 2008

.....

Bohumír Bezchleba

Poděkování

Děkuji paní PhDr. Daně Knotové Ph.D. za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé bakalářské práce.

Děkuji také paní Mgr. Ivaně Řehořové, ředitelce ZŠ Zaječí a paní Mgr. Květě Klimovičové, zástupkyni ředitelky ZŠ Komenského Břeclav, Poštorná za poskytnuté materiály a možnost provádět šetření na jejich základních školách.

Také bych chtěl poděkovat své rodině za morální podporu, pomoc a trpělivost, kterou mi poskytla při zpracování mé bakalářské práce.

Bohumír Bezchleba

Obsah

Obsah	4
Úvod.....	6
1. Co je volný čas.....	8
2. Jaká může být náplň volného času a jak jej děti vyplňují.....	11
2.1 Dělení volného času	11
2.2 Aktivní využití volného času.....	12
2.3 Pasivní využití volného času	14
2.4 Jiná využití volného času	15
3. Volnočasové organizace a jejich podíl na vyplnění volného času mládeže	16
3.1 Skaut – Junák	16
3.2 Pionýr	17
3.3 Asociace turistických oddílů mládeže ČR	20
3.4 Hnutí Brontosaurus	20
3.5 YMKA a YWCA.....	22
3.6 Liga lesní moudrosti.....	23
3.7 Regionálně zaměřené kroužky a oddíly	26
4. Podíl rodiny na volnočasové aktivitě.....	29
5. Zhodnocení první části mé práce.....	31
6. Role školy v nabídce volného času.....	33
6.1 Základní informace o vybraných školách	33
6.2 Nabídka škol.....	34
6.3 Srovnání zájmových útvarů v počtu vychovatelek, učitelů a nepedagogických pracovníků.....	37
6.4 Srovnání škol.....	38

7. Pedagog volného času.....	39
Závěr	41
Resumé.....	43
Anotace	46
Seznam použité literatury.....	47
Seznam obrázků	49
Zdroje obrázků	50

Úvod

Školáci v Ústí si na video natočili bitku

Žáci dvou základních škol v Ústí nad Labem se za účasti zhruba stovky svých spolužáků porvali a videozáznam, který někdo z nich pořídil, zveřejnili na internetu. Kdokoli si jej může prohlédnout na stránce YouTube.com.

Obrázek 1 rvačka dětí

Při rvačce děti údajně použily i takzvané boxery. Případ nyní řeší ředitelé škol, policie, strážníci, a sociální pracovníci. Primátor Ústí nad Labem Jan Kubata ČTK řekl, že proti násilí mezi dětmi hodlá město velmi razantně zasáhnout, především v oblasti prevence.

Žáci dvou škol ZŠ Elišky Krásnohorské a ZŠ SNP se porvali prý již 20. února, ale o bitce dlouho nikdo nevěděl. Vše se provalilo díky videozáznamu. Na něm je vidět zhruba stovka dětí vyšších ročníků, jak se za bílého dne perou na pěší zóně ústecké čtvrti Skřivánek. Obě školy i čtvrť, ve které leží, patří mezi ty takzvané "lepší". Jednu ze škol navštěvuje i dcera ústeckého primátora. Kubata tvrdí, že město před incidentem "nestrčí hlavu do písku", protože je to celospolečenský problém. Argumentuje tím, že na stránce, kde je možné záznam zhlédnout, je řada odkazů na rvačky mládeže z různých míst České republiky.

Dodal, že jej překvapila hlavně organizovanost celé rvačky. Město, proto na všech školách, připraví řadu preventivních akcí. "Chceme, dětem vysvětlit, že facka v televizi může vypadat nevině. Ale že ve skutečnosti rána za použití zbraně, jakou je boxer, je může poznamenat na celý život", prohlásil Kubata. Do škol budou chodit policisté, strážníci a psychologové, zapojit se mají i rodiče.

Ředitel ZŠ Elišky Krásnohorské Václav Kůrka dnes ČTK řekl, že o videozáznamu ví zhruba dva týdny a od té doby se situaci snaží řešit. Podle něho ale

žáky za to, co se stalo mimo školu, nijak potrestat nemůže. Incident jej ale překvapil. Děti, které se rvačky buď přímo, nebo jako diváci zúčastnily, jsou stejní žáci, kteří třeba již dva roky ze svého sponzorují studium chudému indickému chlapci.

Mluvčí ústecké policie Veronika Beranová tvrdí, že policisté problém již řešili s učiteli i s městskou policií. Tento týden mají strážníci a policisté ve třídách rváčů uspořádat sérii debat. Chtějí s dětmi mluvit třeba o možných důsledcích, které mohla rvačka mít. (1)

Tato situace se stala rozhodujícím faktorem při výběru tématu pro mou bakalářskou práci. Dle mého názoru výše zmiňovaná činnost je důsledkem nevhodně tráveného volného času. Chtěl bych se ve své bakalářské práci zabývat vztahem školy a volnočasových organizací k náplni volného času dětí. Rád bych zhodnotil možnosti školy, nabídku činností, práci pedagoga pro volný čas, spolupráci s ostatními organizacemi. Chtěl bych zjistit, zda je nabídka dostatečná, jak je využívána a jaký přínos má pro další vývoj dětí. Hlavně bych se chtěl zaměřit na nabídku pro děti v základních školách, tedy děti od 6. do 15. let. Jedná se o rizikovou skupinu dětí, které se v tomto věku formují a nevhodně strávený čas může narušit jejich psychologický i sociologický vývoj a poznamenat jejich další život.

Ve své práci bych chtěl využít sekundární analýzu dat. Jedná se o data, která je možné najít na internetu, v odborné literatuře a hlavně vycházím ze svého výzkumu v předem vytipovaných lokalitách.

Další část práce je případová studie základních škol. Pro tento účel jsem si vybral dvě základní školy z okresu Břeclav v Jihomoravském kraji. ZŠ Komenského patří mezi školy města Břeclav a nachází se v městské části Poštorná. Druhá ZŠ má sídlo v Zaječí a jde o školu obecní. Pro mé potřeby mohou tyto školy srovnávat, protože mají přibližně stejný počet žáků, v jejich lokalitě je přibližně stejný počet obyvatel, ale svým umístěním mají rozdílné podmínky provozu.

Hlavní otázky, na které bych chtěl v této práci získat odpověď:

Co je volný čas? Jaká je jeho náplň? Jak ho děti vyplňují? Kdo pomáhá vyplnit tento prostor? Jaký je podíl organizací? Jak se podílí rodina na volnočasové aktivitě? Má škola podíl na výplni volného času? Co by mělo být náplní práce pedagoga volného času ve školách?

1/ČTK. Školáci v Ústí si na video natočili bitku [online]. 19.3.2007 [cit. 2008-04-20]. Dostupný z WWW: <<http://web.volny.cz/noviny/zdomova/cernakronika/clanek/~volny/IDC/64295/>>.

1. Co je volný čas

Abychom se mohli zabývat všemi otázkami, je důležité určit si jednu hlavní a důležitou. Pokud budeme vědět, co přesně je volný čas, můžeme zjišťovat, jakým způsobem jej může současná mládež trávit a pokračovat v dalších otázkách popsaných výše.

Volný čas a volnočasová aktivita mají mnoho definic:

V moderní společnosti si drtivá většina občanů opatřuje prostředky k obživě prací; někteří však přijímají druhé zaměstnání, zatímco jiní usilují o zkrácený úvazek, část občanů pak z různých důvodů nepracuje vůbec. Práce tak tvoří stále ještě významnou, nikoli však jedinou složku způsobu života. Moderní společnost je přitom diferencována natolik, že sociologové svého času dokonce uvažovali o tzv. zahálčivé třídě (týká se však spíše vlastníků než nezaměstnaných). Jedinec se nemůže vyhnout ani dalším aktivitám, zabezpečujícím základní životní funkce (spánek, výživa, hygiena). Lze tedy říci, že jak sociální skupiny, tak jejich jednotliví členové rozvíjejí v rámci historicky daných kulturních příležitostí nekonečnou řadu variant životního stylu, který chápeme jako komplex činností integrovaných určitou hodnotovou orientací. Patří do něj kromě již výše uvedených vzdělávací aktivity, podíl na veřejném životě, organizace běžného provozu domácnosti, společné činnosti v rámci rodiny (péče o děti, jejich výchova), způsoby trávení volného času, péče o zdraví a mnohé další. **(1)**

Volný čas - je část mimopracovní doby, v níž člen společnosti nevykonává žádnou nutnou činnost, a kterou podle vlastního rozhodnutí využívá pro oddech, rozvoj osobnosti a různé formy zájmové činnosti. Jeho rozsah a úroveň využití závisí na komplexu sociálně ekonomických vztahů v daném stupni vývoje společnosti a na úrovni duševního a fyzického rozvoje každého jednotlivce. Hranice volného času lze určit tak, že se z mimopracovní doby vyčlení čas nezbytný pro přepravy do zaměstnání, nákupy, nezbytné domácí práce, čas věnovaný k uspokojení potřeby jídla, spánku atd. Důležitým rysem volného času je jeho relativní stálost. Společnost má zájem na zvětšování volného času na vzdělání, rozvoj duševních a tělesných schopností člověka a na naplňování jeho sociálních funkcí. Celkovou strukturu využití volného času tvoří oblasti: vzdělávání a společenská činnost, aktivní odpočinek (četba, poslech rozhlasu a televize, návštěva kina), zájmová činnost, výchova dětí, tělesná výchova a sport, pasivní odpočinek. **(2)**

1 / BURIÁNEK, Jiří. *Sociologie*. Odpovědná redaktorka Jana Pavlicová. 2. vyd. Praha : Fortuna, 2001. 128 s. ISBN 80-7168-754-5.

2/HYPERLINK"<http://www.encyklopedie.seznam.cz/wikipedia/CoJeCo/Ottova>"
www.encyklopedie.seznam.cz/wikipedia/CoJeCo/Ottova □ encyklopedie

Volný čas a systém jeho aktivit a institucí je dynamickou a málo ustálenou, mimořádně nadějnou a současně rizikovou oblastí života současného člověka. Ve srovnání s některými sociálními institucemi má za sebou relativně krátkou historii (přínejméně jako obecně rozšířený a doceňovaný jev). Rodina se rozvíjela po tisíce let, škola jako všem přístupná vzdělávací a výchovná instituce po několik posledních století, demokratický občanský život v předchozích dvou stech letech. Přední francouzský sociolog volného času Joffre Dumazedier (1915-2002) pokládá sice volný čas za součást předchozích civilizací a nalézá ho již u aristokracie antického Řecka nebo v období renesance, jeho masový rozvoj však právem klade až do 19. a 20. Století. Za základní rysy volného času pokládá: svobodnou volbu účasti na jeho aktivitách, bezprostřední „neužitečnost“ (neutilitárnost) a poskytování radosti i uspokojování osobních potřeb. (1)

Volný čas je doba, která nám zbývá po splnění povinností. Je to oblast naší svobodné volby. Zahrnuje činnosti, které vykonáváme dobrovolně, rádi, přinášejí nám radost a uspokojení. Volný čas dětí je zapotřebí citlivě pedagogicky ovlivňovat. Volný čas je možno posuzovat z mnoha různých pohledů, v úvahu přichází např. pohled ekonomický, pohled sociologický a sociálněpsychologický, pohled politický, pohled zdravotně-hygienický, pohled pedagogický a pedagogicko-psychologický, pohled historický. Tyto jednotlivé aspekty se však prolínají a nelze je posuzovat odděleně. Způsob využívání volného času je jedním z důležitých ukazatelů životního stylu. Je důležitou hodnotou, lidé jim však přisuzují různý význam. Optimálním stavem je uvést do rovnováhy sféru povinností a sféru volného času. Na utváření životního stylu, tedy i způsobu hospodaření s volným časem se velmi významně podílí rodina. Jedním z cílů výchovy je naučit člověka rozumně využívat volného času, formovat jeho zájmy, podporovat centrální, hluboký celoživotní zájem. (2)

Východiskem je pozitivní pojetí volného času; na rozdíl od volnočasově polárních přístupů má však být překonán dualismus práce a volného času, poněvadž odporuje myšlenkám lidské jednoty. Člověk se totiž chápe jako nedělitelná sociální bytost a ne jako jedinec, složený z pracujícího tvora na jedné straně a z volnočasově osoby na straně druhé. Práce a volný čas nemají být vysvětlovány jako navzájem odříznutá autonomní životní pole; stejně tak je mylné definovat volný čas útekem ze světa práce anebo pouhou kompenzací. Lidské základní potřebě úplné seberealizace, relativní nezávislosti a nepřetržitému dávání smyslu života musí být v obou oblastech učiněno zadost. Tím se umožní mnohostranný vývoj osobnosti; stejně tak se podněcuje okolní prostředí. Humanistické strategie zástupců celistvého volnočasově myšlenkového směru tím ovlivňují všechny životní oblasti člověka. (3)

1/ HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Odpovědný redaktor Dominik Dvořák. 1. vyd. Praha : Portál, s. r. o., 2004. 174 s.

2/ PÁVKOVÁ, Jiřina, et al. *Pedagogika volného času*. Odpovědný redaktor Dominik Dvořák. 1. vyd. Praha : Portál, s. r. o., 1999. 230 s.

3/VÁŽANSKÝ, Mojmír. *Volný čas a pedagogika zážitku*. 1. vyd. Brno : Masarykovy university, 1994. 64 s. ISBN 80-210-0428-2.

Definici volného času je složité vymezit. Z citovaných definic je jasné, že volný čas je část dne, kterou je možné vyplnit svými koníčky, zájmy anebo trávit tuto dobu jak kdo chce. Každý ho může prožívat způsobem sobě vlastním a pro něj vhodným. Je možné ho trávit o samotě nebo v přítomnosti jiných lidí stejných zájmů.

Pod pojem volný čas lze zahrnout rekreaci, zábavu, zájmové činnosti a jiné. Volný čas je úsek části života, který se někteří z nás snaží vyplnit co nejúčelněji, podle svých představ a hlavně tak, aby nás co nejvíce naplňovala činnost, na kterou se soustředíme. Tento volný úsek se snažíme vyplnit tak, aby se vzpomínky a zážitky staly součástí našeho vnímání a obohatily nás ve všech směrech života.

Volný čas je významnou kategorií i z psychohygienického hlediska, jelikož se jedná o nejsvobodnější volbu činností v životě člověka. Využívání volného času by mělo mít takovou náplň, aby vedlo k rozvoji osobnosti člověka. Významnou obsahovou náplní volného času je zájmová činnost. Obohacuje jedince různou mírou aktivity, uspokojením a příjemnými zážitky. Přispívá k vytváření pocitu sebedůvěry a seberealizace.

Volný čas je podle všech definic částí dne, kdy může jedinec uspokojit svoje potřeby, jak materiální tak duševní. Záleží vyloženě na jedinci, jak ho vyplní. Je možné ho vyplnit aktivně nebo pasivně. V každém případě se jedná o možnost načerpat nové síly, zajistit si nové zážitky, nové poznatky. Prožití volného času by mělo přinést užitek a pocit určitého naplnění. Na vyplnění volného času dělí se podílí mnoho organizací, jak s celostátní působností, tak i místní nebo regionální, státní neziskové organizace i jednotlivá občanská sdružení.

2. Jaká může být náplň volného času a jak jej děti vyplňují

2.1 Dělení volného času

Významný zdroj individualizace životního stylu představuje oblast volného času. Chápeme ho jako čas, který člověku zbude po splnění všech víceméně nutných povinností, k nimž patří zaměstnání a doprava do něj, domácí práce, hygiena. Volný čas pojmáme jako prostor, o jehož využití a náplni rozhoduje svobodně sám jedinec. To neznamená, že ho bude také sám trávit: jde o to, jak ho rozdělí mezi pasivní odpočinek (třeba i „nicedělání“), zábavu, návštěvy známých, kulturní a sportovní aktivity, pěstování koníčků a zálib, z nichž se často uvádějí zvláště sběratelství, kutilství, ruční práce. Měli bychom se zajímat jak o kvantitu, tak o kvalitu: zřejmě je možné uvažovat o rozumné proporcii mezi aktivními formami trávení volného času (sport, hraní v rockové skupině, taneční klub) a pasivním přístupem (diváctví, zvláště pak televizní, poslech hudby, návštěvy vináren atd.). Stejně tak můžeme uvažovat o strategii jednostranného nebo mnohostranného rozvoje osobnosti, rozumných proporcích mezi kulturními, sportovními a společenskými aktivitami. (1)

Volba volného času je závislá na:

- Zájmových činnostech, které se odvíjejí od temperamentu a povahy člověka
- Do popředí se dostávají tyto položky: využívání prostředků masové komunikace (televize, rozhlas, noviny, kino), sport, práce na počítači, příroda, cestování, manuální činnosti (řemeslné práce, kutění, šití, pletení zahrádkářství)
- Předškolní věk – do 6. let si člověk neuvědomuje, jestli tráví volný čas nebo jestli pracuje, proto v tomto období nemá volný čas takovou váhu jako v jiných obdobích lidského života

1/ BURIÁNEK, Jiří. *Sociologie*. Odpovědná redaktorka Jana Pavlicová. 2. vyd. Praha : Fortuna, 2001. 128 s. ISBN 80-7168-754-5.

- Mladší školní věk (6 – 11 let) – Dětem již imponují hry, ke kterým budou směřovat jejich povolání a budoucí zájmy (koníčky)
 - Pubescence (11 – 15 let) – Toto je období hormonálních změn, hlubokých změn osobnosti, změn zevnějšku – vše probíhá velice rychle, proto je důležitá potřeba úcty a přijímání (od rodiny, přátel), není-li zde smysluplné prožívání volného času, pubescent volí alkohol, drogy, party s destruktivní činností
 - *Sangvinik* – nejspíše sport a jiné zájmy spojené s aktivitou
 - *Cholerik* – nejspíše zájmy, při kterých se vybije (např. Práce na zahradě, sekání dřeva, sport)
 - *Flegmatik* – nejspíše zájmy, které vyžadují soustředěnost (vyšívání, pletení, kutilství, práce s počítačem, šachy)
 - *Melancholik* – nejspíše zájmy spojené s přírodou (procházky, cestování, výlety)
- (1)

Volný čas můžeme vyplnit aktivně, pasivně a i jinými způsoby. Aktivní využívání volného času je spojeno ve větší míře s fyzickou zátěží, pasivní je především činnost duševní. Obojí by mělo osobnost kladně formovat a vést k hodnotnému prožívání nejen volného času, ale celého života. Mezi jiné bych zařadil „prožívání“ volného času nevhodným způsobem – poplakování se, vytváření part, které se zaměřují na vandalství, drogy, šikanu atd.

2.2 Aktivní využití volného času

Je to možnost využívání všech nabídek, které nabízí různé druhy organizací. Tyto organizace lze rozdělit do několika skupin. Jedná se o státní organizace – školy, centra volného času a jejich další části. Další skupinou jsou organizace, které mají základ v organizaci volného času dětí – Skaut - junák, pionýr a další. Další důležitou částí, která se zabývá volným časem dětí, jsou sportovní oddíly, zájmové organizace, křesťanství a různá občanská sdružení. Organizacemi se budeme zabývat v kapitole č. 3.

Také sami můžeme trávit aktivně volný čas sportem s přáteli, či turistickými výlety a podobně.

Volný čas strávený sportem, lze rozdělit na dvě části. Jednou částí je sport provozovaný na vrcholné úrovni. Zde se jedinec sportu věnuje pravidelně, s určitým tréninkovým plánem, za asistence trenéra. Postupem doby se ze záliby stává povinnost.

U tohoto druhu sportu se vždy dbá i na věk. Jedná se o sporty, které nabízejí jednotlivé sportovní kluby, oddíly nebo občanská sdružení. Pro tyto aktivity je nutné velmi dobré materiální zajištění, dobře vybavená sportoviště, stadiony, haly, plavecké bazény a atd.

Další částí je rekreační sport. Zde není nutné velké materiální vybavení. Zde postačí nějaký přijatelný prostor, který je vhodný pro průběh zvolené činnosti. Tady neplatí pravidelnost a ani nutnost pravidelné docházky, i když se schází kolektiv pravidelně. Rekreační sport není omezen věkem, lze ho provozovat i v nejvyšším věku, samozřejmě s přihlédnutím na fyzickou kondici. Tady se uplatňuje nezávislá forma trávení volného času. Ve většině aktivit se jedná o míčové hry.

Rekreační sport u dětí se v mnohém neliší od sportování dospělých. Ale je velký nedostatek vhodných lokalit. S novou výstavbou a rozšiřováním ploch z komerčních důvodů ubývá prostorů volně přístupných, na kterých by si mohly děti různého věku hrát nějaké hry, zahrát si kopanou, vybíjenou či jinak aktivně prožívat neorganizovaný volný čas.

Jednou z dalších možných aktivit jsou také taneční kroužky. Ty díky televizi mají poslední dobou velmi vysokou návštěvnost a určitě patří do aktivně využívaného volného času. Především moderní tanec pod kvalitním vedením dokáže mnohdy zaujmout i děti a především pubescenty, kteří by se do jiné organizované aktivity, už z důvodu tzv. vzdoru, nezapojili.

Mezi nejoblíbenější formu trávení volného času patří turistika, ať už organizovaná nebo neorganizovaná. V ČR existuje Klub Českých Turistů, jehož součástí je A-TOM, který pořádá nejrůznější aktivity nejen pro členy klubu, ale i pro širokou veřejnost. Tyto akce se pořádají jak pro pěší turisty, tak, zejména v posledních letech, pro hodně se rozšiřující cykloturistiku. S přispěním obcí vznikají jednotlivé cyklotrasy, které zájemce o tuto aktivitu provedou krásami jednotlivých regionů. Nelze ale zobecňovat cykloturistiku jako fenomén dnešní doby, ne všichni se jí věnují. Největší podíl na provozování turistiky a cykloturistiky mají letní dovolené. Při nich mají rodiče nebo prarodiče nenahraditelnou možnost učit děti správně využívat volný čas. Je ale nutné, aby dospělí byli příkladem, ne však vládcem. I aktivity o dovolené musí vyhovovat všem účastníkům, ne jenom např. jednomu dospělému, který se chce aktivně „vybít“, protože celý rok žádnou aktivitu nemá čas.

V městských lokalitách se úřady snaží zbudovat alespoň dětská hřiště, sportovní areály pro využívání volného času. Jsou většinou přístupná v určenou provozní dobu a bývají pod dohledem správce. Tato opatření, mohou některé děti odradit, ale za jiných podmínek by tato zařízení asi dlouho nevydržela v provozuschopném stavu.

I když jsou tyto areály zatím spíše ojedinělé, mají velký význam, protože nabízejí dětem alespoň nějakou možnost využít aktivně čas, který by jinak trávil na ulici.

2.3 Pasivní využití volného času

Pasivní využití volného času je především o duševní zátěži organismu. Ale i tato činnost by měla být přínosem pro jedince. Nemělo by to být jenom o tom, že člověk sleduje televizi, video, DVD, sedí u počítače a většinou hraje počítačové hry. Do této oblasti patří i čtení kvalitní literatury, poslech hudby, hraní stolních her, luštění křížovek, ruční práce (vyšívání, pletení, textilní techniky, atd.), výtvarné techniky a mnoho jiných fyzicky nenáročných činností.

Každý člověk někdy potřebuje tzv. pasivně odpočívat, fyzicky těžce pracující dospělý bude určitě častěji trávit volný čas pasivní činností, která mu pomůže načerpat nové síly. I člověk, který v zaměstnání nevyvíjí skoro žádnou fyzickou aktivitu, v hektickém pracovním nasazení často rád sáhne např. po dobré knize a bude se jí věnovat někde v klidu a o samotě.

V posledních letech dochází u dětí k daleko vyšší míře trávení volného času pasivní činností. Nejde ovšem o pasivní činnosti rozvíjející osobnost a duševní myšlení dětí (knihy, hra na hudební nástroje, stolní hry, ruční činnosti, ...), ale o aktivity, které zatěžují děti velmi jednostranně. Jde především o mnohohodinové vysedávání u počítačových her, televize, videa, DVD. Většinou se děti nezaměřují na sledování vzdělávacích a výchovných pořadů, ale na komerční vysílání nebo PC hry bez nutnosti aktivně a kladně používat mozkovou činnost.

Nechtěl bych tvrdit, že nejsou situace, kdy i děti potřebují možnost pasivně trávit volný čas. Děti, které se pravidelně věnují aktivnímu využití volného času, si určitě mohou dovolit strávit nějaký čas u televize nebo u počítače. K pasivnímu trávení volného času mohou děti přimět i zdravotní potíže nebo dlouhodobě nepříznivé podmínky pro aktivní činnost. Ale většina dětí pro svůj duševní i fyzický vývoj potřebuje především aktivní využívání volného času.

I pro pasivní využívání volného času mohou děti navštěvovat různé kroužky jako např. šachy, stolní hry, počítačové kroužky, hudební školy nebo třeba knihovny, výstavy, kina, atd. Pokud ovšem dítě za touto činností musí docházet a věnuje se jí pod dohledem či vedením kvalifikovaného pracovníka, není určitě na místě mu v ní bránit či ho násilím nutit do aktivních činností.

Velkou chybu ve směřování dětí k pasivnímu trávení volného času dělají určitě velmi často rodiče. Je běžné, že už matky na mateřské dovolené posadí dítě k DVD a nechají ho sledovat pohádky i několik hodin, místo toho, aby se dítěti věnovaly. U starších dětí se často setkáváme s výrokem rodičů: „Pust si televizi nebo si sedni

k počítači a dej mi pokoj, já jsem unavený(á)“. Pro nás dospělé je to velmi jednoduché řešení, ale pro vývoj dětí je takovéto jednání mnohdy prvním krokem k tomu, že časem budou trávit volný čas nevhodným tzv. jiným způsobem. Začnou hledat zájem o svou osobu na ulici.

2.4 Jiná využití volného času

Nevhodný postoj rodičů k osobnosti dítěte, narušuje jeho vývoj. To ho může zařadit mezi děti problematické. Tyto děti mají následně problémy se zařazením do kolektivu, navazováním vztahů. Jsou citově ochuzené a snaží se vyhledat společnost stejně „postižených“ dětí. Pokud se podíváme do studií, které se tímto problémem zabývají, udávají, že část dětí je z rozvedených rodin, další část je z národnostních menšin, tyto skupiny spojuje ve větší míře materiální nedostatek. Další skupina je tvořena dětmi, které jsou dobře materiálně zabezpečené, ale citově většinou strádají a nudí se.

Existují činnosti, které se nedají moc počítat do prospěšných aktivních či pasivních činností a to je jiné trávení volného času. Tyto děti spojuje nezájem o jakoukoli činnost. Na vině je nechů poslouchat či přijmout jakoukoli nadřizenost. Těmto dětem stačí školní docházka, kterou berou jako nutné zlo. Do určitého věku se děti drží doma, ale většinou se začátkem školní docházky se pouští do prozkoumávání okolí bydliště. Ze začátku to berou jako hru, ale později potkávají stejně smýšlející děti a začínají tvořit partičky. Vznik takové party je postupný. Tyto skupiny se potom toulají po ulicích a jejich činnost se velmi často pohybuje na hranici zákona.

Činnost některých kolektivů, mnohdy zasahuje už do kategorie trestných činů. Ze zkušenosti to bývají skupiny z určitého etnika. Tyto party se většinou zaměřují na terorizování svého okolí. Zaměřují se na šikanování mladších dětí, na vykrádání obchodů atd.

Další skupinou jsou děti, které na sebe chtějí upozornit tak, že provozují tzv. „adrenalinové aktivity“ (grafity, pohyb na nebezpečných místech, vandalství, atd.). Je to druh zábavy, při které jde velmi často o zdraví nebo dokonce o život.

Je potřeba zdůraznit to, že se vyskytují skupiny dětí, které jsem zmínil, ale také děti, které se sice nedruží do part a přesto nemají možnost aktivního využití volného času. U těchto dětí je to dáno tím, že jim škola, ani jiné instituce, nejsou schopné nabídnout adekvátní volnočasovou náplň podle jejich zájmů. Tyto děti většinou nestrádají citově ani materiálně, ale stejně nejsou schopné si najít plnohodnotnou činnost pro svůj rozvoj a pro své uspokojení.

3. Volnočasové organizace a jejich podíl na vyplnění volného času mládeže

3.1 Skaut – Junák

(Skautyng, angl. scout, stopař), výchovné hnutí vzniklé na přelomu 19. a 20. století ve Velké Británii, Kanadě a USA. Jeho zakladateli byli britský generál R. S. S. Baden-Powel a kanadský spisovatel a cestovatel E. Thompson Seton. Skauting využívá vztah mládeže k přírodě, její smysl pro romantiku, sport a hry; pěstuje turistiku a táboření, vychovává k praktickým dovednostem, družnosti a sebekázni. Hnutí se rozšířilo nejprve mezi chlapci, posléze i mezi dívkami. Světové skautské ústředí má sídlo v Ženevě. - V českých zemích začal s. šířit před 1. světovou válkou A. B. Svojsík, který přizpůsobil anglické pojetí skautingu českým poměrům. V červnu roku 1914 založil první českou skautskou organizaci Junák - Český skaut. Posláním Junáka je podporovat rozvoj osobnosti dětí a mladých lidí, jejich duchovních, mravních, intelektuálních, sociálních a tělesných schopností, aby byli po celý život připraveni plnit povinnosti k sobě samým, bližním, vlasti, přírodě a celému lidskému společenství. (1)

Obrázek 2 znak Skauta

Junák – cesta k osobnosti

Východiskem skautingu je přesvědčení, že svět může být skutečně lepší. A že záleží na každém člověku, co pro to udělá. Skauting je projekt, jehož posláním je

1/HYPERLINK"http://www.encyklopedie.seznam.cz/wikipedia/CoJeCo/Ottova"
www.encyklopedie.seznam.cz/wikipedia/CoJeCo/Ottova □encyklopedie

zlepšovat svět skrze jednotlivé lidi, kterým pomáhá vstoupit na cestu dobrovolného zájmu o vlastní rozvoj i rozvoj nejbližších lidí.

Posláním Junáka je podporovat rozvoj osobnosti dětí a mladých lidí, jejich duchovních, mravních, intelektuálních, sociálních a tělesných schopností, aby byli po celý život připraveni plnit povinnosti k sobě samým, bližním, vlasti, přírodě a celému lidskému společenství.

Junák – svaz skautů a skautek ČR

Je dobrovolné, nezávislé a nepolitické občanské sdružení ve smyslu zákona 83/90 Sb. sdružující své členy a členky bez rozdílu národnosti, náboženského vyznání, politického přesvědčení, rasy nebo jiných rozdílů.

Se svými 44 000 členy je největším občanským sdružením dětí a mládeže v České republice. Je členem světových organizací skautek WAGGGS a skautů WOSM a hlásí se k jejich poslání, zásadám a metodám. Je dále členem organizace dospělých skautů ISGF.

Skautský oddíl, skautská družina

Skautská výchova probíhá v oddílech. Honzův oddíl se jmenuje Bílí tygři. Bílého tygra zná šátek důvěrně, je vyšitý v cípu. Modrozelený šátek nejradši chodí na družinové schůzky. Honza je v zelené družině rádcem, to znamená, že ve svých dvanácti letech přebral velký kus odpovědnosti. Přípravuje podstatnou část programu schůzek. S rádci ostatních družin a oddílovými dospěláky, vedoucím a jeho zástupcem, plánují celoroční program oddílu včetně tábora. Honza se v praxi učí plánovat, organizovat, koordinovat, hodnotit, vést tým. Příjemnou formou získává dovednosti, které se mu později v profesním životě budou moc hodit. Družinový systém je jeden z klíčových výchovných prvků skautingu. Učí mladé lidi přebírat zodpovědnost, nejprve za vlastní zábavu, za překonávání překážek a úkolů, později za kamarády, za vlastní život. Úloha dospělých je ve skautingu jen podpůrná, zajišťují bezpečné prostředí pro to, aby mladí lidé mohli experimentovat, objevovat svět.

6 390 - dospělé skautky; 9 236 - dospělí skauti;

13 558 - mladší skautky; 15 236 - mladší skauti;

15 626 – dospělí; 28 844 – mladší;

44 470 – celkem (1)

1/Junák – svaz skautů a skautek ČR. *Výroční zpráva Junáka 2006* [online]. 26.6.2007 [cit. 2008-04-20]. Dostupný z WWW: <<http://krizovatka.skaut.cz/zpravodajstvi/2375-vyrocní-zprava-junaka-2006/>>.

3.2 Pionýr

Je demokratické, dobrovolné, samostatné a nezávislé sdružení dětí, mládeže a dospělých. Umožňuje svým členům i dalším účastníkům svých aktivit uspokojovat jejich zájmy a potřeby prostřednictvím všestranné činnosti v různorodých, převážně dětských kolektivech při pravidelné celoroční činnosti, prázdninových a dalších volnočasových aktivitách, včetně mezinárodních. Nabídkou aktivního využití volného času dětí a mládeže pomáhá v boji proti kriminalitě, různým druhům závislostí a dalším sociálně patologickým jevům působícím na děti a mládež. Poznávat dosud nepoznané, společně prožívat dobrodružství i v tzv. všedním životě, přitom nečekat až vše jen spadne do klína. Spolupracovat, nebát se těžkostí a problémů, snažit se je překonávat čestně, hrdě se hlásit ke svým úkolům i průsvihům, nemít své slovo za cár papíru – to je Program Pionýra.

Obrázek 3 znak Pionýra

V Pionýru spolu žijí ve shodě kolektivy různého zaměření a uspořádání: tábornické, přírodovědné, sportovní či turistické oddíly. Jejich členové rozhodují o tom, zda se chtějí zabývat převážně jen jedním druhem činnosti nebo zda společný život naplní různorodými aktivitami.

Využívání práv člena, plnění členských povinností, uskutečňování Programu Pionýra a směřování života k Ideálům Pionýra odlišuje pionýrské oddíly, družiny a skupiny od jiných spolků, útvarů mimoškolní výchovy či dalších zájmových činností.

Veškerým děním prolínají zásady: aktivita, demokracie, dobrovolnost, koedukovanost, laicita, modernost, nezávislost, občanství, otevřenost, přátelství, rozmanitost, samosprávnost, samostatnost, výchova.

Základem dění v Pionýru je pestrá nabídka činnosti. Ta probíhá ve třech hlavních formách:

Oddílové a klubové schůzky

Jsou příležitostí pro pravidelné setkávání. Výchovné programy Pionýra i hry zaručují, že každá schůzka je jiná a zábavná.

Víkendové výpravy

Probíhají zpravidla jednou měsíčně a jejich cílem je nejen poznávání naší vlasti a přírody, ale také pokračování v činnosti, na kterou není během schůzek dost času.

Tábory

Završují např. činnost za roční období či využívají školních prázdnin. Letní tábory jsou vyvrcholením celoroční činnosti a přinášejí účastníkům nesčetná dobrodružství. Řada z nich je otevřená i pro nečleny. Tábory jsou jedním z významných pilířů činnosti Pionýra. Naše tábory jsou dokladem myšlenky, že správný tábor nemusí probíhat pouze v létě. Jestliže obecně platí, že tábory se mohou pořádat v jakémkoli ročním období – naplňujeme v Pionýru toto tvrzení bezezbytku, ovšem s tím, že se vhodně přizpůsobujeme přírodním podmínkám a volíme případný program.

Ve sdružení PIONÝR k 31. prosinci 2006 aktivně pracovalo 17 800 registrovaných členů.

Zaměření činnosti oddílů

Všestrannost 355; Kultura 35; Turistika 193; Technika 9;

Sport 64; Jiná činnost 46; Přírodověda 18;

Celkem 720 (1)

1/Daňhelková,Zuzana. 27.3.2008. e-mail. ustredi@pionyr.cz

3.3 Asociace turistických oddílů mládeže ČR

Obrázek 4 znak A-Tomu

(A-TOM) je občanské sdružení dětí a mládeže s celorepublikovou působností zaměřené především na turistiku a táborectví. Členy Asociace TOM jsou tomíci. Těch je více jak devět tisíc a scházejí se na oddílových schůzkách, podnikají řadu tuzemských i zahraničních výprav, v létě pořádají tábory, lezou po horách, sjíždějí řeky, organizují akce pro veřejnost. Asociace turistických oddílů mládeže je organizací uznanou Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy pro oblast práce s dětmi a mládeží.

Asociace turistických oddílů mládeže ČR (A-TOM) je občanské sdružení dětí a mládeže s celorepublikovou působností zaměřené především na turistiku a táborectví. Členy Asociace TOM jsou tomíci. Těch je více jak devět tisíc a scházejí se na oddílových schůzkách, podnikají řadu tuzemských i zahraničních výprav, v létě pořádají tábory, lezou po horách, sjíždějí řeky, organizují akce pro veřejnost.

Asociace turistických oddílů mládeže je organizací uznanou Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy pro oblast práce s dětmi a mládeží.

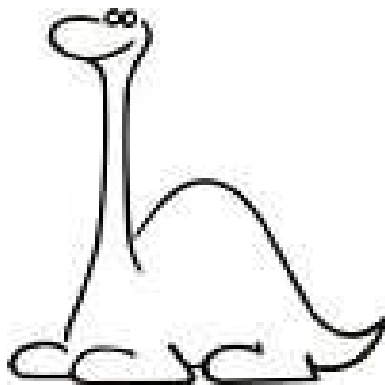
Tomíci jsou těsně propojeni s Klubem českých turistů, historickou organizací, která pečuje o všestranný rozvoj turistiky v českých zemích již více než jedno století.

V roce 2007 pracovalo v ČR 254 oddílů a v nich je registrováno 8081 členů. **(1)**

1/Klub českých turistů [online]. 2005-2006 [cit. 2008-04-20]. Dostupný z WWW: <www.klubturistu.cz>.

3.4 Hnutí Brontosaurus

Už přes třicet let (bylo založeno už r. 1974) přitahuje převážně studenty středních i vysokých škol (avšak i pracující, děti nebo rodiče s dětmi) a otevírá jim cestu za poznáním ochrany životního prostředí, přírodního kulturního dědictví či památek. Účastníci se s touto oblastí seznamují nejpřímější cestou – vlastní prací, tedy nejen prací... Hnutí Brontosaurus je dnes nevládní nezisková organizace, jejímž předmětem činnosti je práce s dětmi a mládeží. Naše činnost je celoroční, otevřená a regionálně neohraničená. Hlavními cílovými skupinami jsou děti a mládež do 26ti let, u nichž se zaměříme na mimoškolní výchovnou činnost.

Obrázek 5 znak Brontosaurů

Jako zájemce o naši činnost můžete s Brontosaurom kosit vzácné orchidejové louky, udržovat naučné stezky, pomáhat na biofarmách, sázet s alternativními lesníky přirozené lesy anebo jindy vysazovat nové aleje, opravovat staré prameny, boží muka, pracovat na zajištění zřícenin hradů, udržovat zámecké parky... Taky Vás možná potkají hry, při kterých si sáhnete na dno svých fyzických i psychických sil a nemine Vás spousta tvůrčích námětů a jistě Vás obohatí pobyt v přírodě i zajímavý kolektiv na akcích.

Obecně lze říci, že Hnutí Brontosaurus zaměřuje svoje programy na podporu trvale udržitelného rozvoje společnosti. Partnery při realizaci programů Hnutí Brontosaurus jsou zejména odborníci z příslušných oblastí, jiné nevládní organizace, státní orgány a instituce, školy, univerzity a zahraniční organizace.

V současné době je možné se zapojit do aktivit třiceti základních článků po celé České republice. Jejich činnost jde od pořádání akcí převážně pracovních, pokračuje přes akce prožitkové a vzdělávací, výstavy, soutěže, celoroční programy a projekty až po pravidelnou činnost dětských oddílů.

V Hnutí Brontosaurus v současné době působí třicet základních článků, které vyvíjí činnost na několika desítkách lokalit po celé České republice. Činnost základních článků je značně pestrá a různorodá a více se o ní dozvíte v představení jednotlivých článků.

V rámci nabídky lze vymezit skupinu základních článků zabývajících se převážně organizováním dobrovolnických akcí na pomoc přírodě či památkám pro mládež, další část článků se věnuje volnočasové ekologické výchově pro děti – Brd'o, jiné se věnují hlavně prožitkové pedagogice, některé působí jako profesionální Ekocentra nebo se zabývají odbornými ekologickými činnostmi. Programy Hnutí Brontosaurus sjednocují jinak velmi pestrou činnost Hnutí Brontosaurus zahrnující nabídku aktivit třiceti základních článků po celé České republice. Tato nabídka vede od pořádání akcí převážně pracovních, pokračuje přes akce prožitkové a vzdělávací, výstavy, soutěže, celoroční programy a projekty až k pravidelné činnosti dětských oddílů.

Stěžejní aktivity jsou zahrnuty do programů, které jsou koordinovány ústředím Brontosaura a společně propagovány. V současné době se jedná o tyto programy: Akce příroda, Brontosauří dětské oddíly, Ekofór, Ekostan – ekoporadna na cestách, Ekoporadna, Máme rádi přírodu, Prázdniny s Brontosauřem a Vzdělávání.

Do uvedených programů se můžete zapojit dvěma způsoby: buďto jako účastník jednotlivých akcí a aktivit – víkendovek, táborů, soutěží, apod. nebo jako dlouhodoběji spolupracující dobrovolník. **(1)**

3.5 YMKA a YWCA

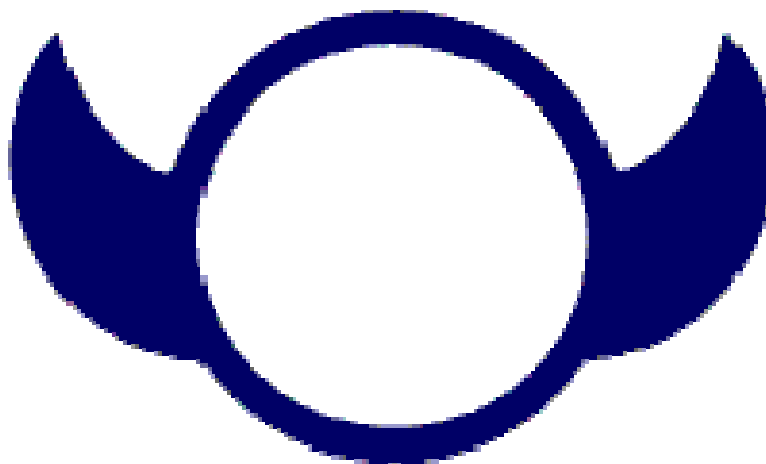
Young Men's Christian Association) - je organizace, kterou založil v roce 1844 George Williams, 23. letý obchodní příručí z Anglie. Jejím cílem byla křesťanská pomoc mladým lidem „ztraceným“ v přeindustrializovaném a odlidštěném prostředí anglických měst. V roce 1855 vzniká v Londýně i dívčí obdoba chlapecké Ymcy - YWCA (Young Women's Christian Association). U nás YMCA působila od druhé poloviny 19. století pod názvem "Křesťanský spolek mladíků" nebo "Křesťanská sdružení mládeže". Několik let fungovala v rámci Čs. Legií a poté Čs. Armády a od roku 1921 se u nás rozšířila masově. Bylo to také díky vydatné pomoci z USA a za přispění elit národa: T. G. Masaryka, Ing. V. Havla a dalších. V roce 1951 byla komunistickým režimem nucena svoji činnost ukončit a obnovila ji až v roce 1990 po změně režimu. Česká YMCA byla ustanovena v roce 1992.

l/Hnutí Brontosaurus [online]. 1974-2008 [cit. 2008-04-20]. Dostupný z WWW: <www.Brontosaurus.cz >.

Young Women's Christian Association - Křesťanské sdružení mladých žen je nadnárodní dobročinnou, sociální a vzdělávací organizací, která původně sdružovala křesťanské ženy. Dnes je občanským sdružením pro všechny bez rozdílu pohlaví, věku, národnosti nebo náboženského vyznání, ovšem v řadě zemí zůstala silná křesťanská vyhraněnost hnutí zachována. YWCA sdružuje více jak 25 milionů lidí ze 110 zemí celého světa. Její světová centrála sídlí ve švýcarské Ženevě, evropská YWCA má sídlo v Bruselu. Mezinárodním dnem YWCA je 24. duben. Posláním YWCA je rozvíjet osobnost dítěte, mládeže i dospělých a spolupůsobit s rodinou a školou na rozšiřování zájmů svých členů. Důraz je kladen na výchovu zodpovědné a morálně čisté osobnosti v křesťanském slova smyslu. Pěstovaná je oddanost principům demokracie, humanismu a ekumenismu. YWCA se věnuje i zdravotně a sociálně handicapovaným a talentovaným jednotlivcům. V poslední době se YWCA cíleně zaměřila na celoroční práci s předškolními dětmi a matkami na mateřské dovolené a na mladé rodiny. Heslem organizace je Žít životem lásky a služby bližnímu. (1)

3.6 Liga lesní moudrosti

Cílem Ligy lesní moudrosti je pomoc při výchově mladého člověka v harmonickou a všestrannou osobnost. K motivaci této výchovy využíváme dvanáct zákonů lesní moudrosti.

Obrázek 6 znak Ligy lesní moudrosti

System výchovy, umožňující a podporující rozvoj osobnosti, navrhl a do praxe uvedl zakladatel Ligy lesní moudrosti, americký spisovatel Ernest Thompson Seton.

1/HYPERLINK"http://www.encyklopedie.seznam.cz/wikipedia/CoJeCo/Ottova"
www.encyklopedie.seznam.cz/wikipedia/CoJeCo/Ottova encyklopedie

System respektuje čtyři směry rozvoje osobnosti:

- rozvoj tělesné zdatnosti,
- duchovní oblast,
- rukodělnou oblast,
- službu a pomoc druhým.

Táboření ve volné přírodě

Důležitou roli ve woodcrafterské výchově hraje pobyt ve volné přírodě. Nejde o návrat k primitivnímu životu v čistě přírodních podmínkách. Důraz se klade především na život v souladu s přírodou.

Táboření po vzoru pravěkých lidí, indiánů či jiných přírodních národů, snaha používat co nejvíce vlastnoručně vyrobených předmětů, učení se žít v přírodě s minimem moderních vymožeností – to vše učí člověka respektu a nutí ho uvědomovat si vztahy v přírodě a své zařazení do ní.

Celoživotní vzdělávání

System výchovy navržený E.T.Setonem umožňuje systematické vzdělávání lidem bez ohledu na věk. Dosáhne-li jedinec určitého výkonu v některé z činností (splní-li některý „čin“, jak jsou tyto činnosti nazývány) je odměněn symbolickým orlím perem. Podle počtu orlích per rovnoměrně rozložených do zmíněných čtyř oblastí může být jedinci udělen šlechtický titul lesní moudrosti. Získání orlího pera nebo šlechtického titulu nemíří k pokoření druhého, ale překonání sama sebe. System je popsán v knize Svitek březové kůry – Kniha orlích per.

V historii lidských společenství lze určit celá období, kdy lidé žili způsobem, který byl blízký oněm ideálům, které byly vytýčeny při realizaci woodcraftu. Tak bylo to právě 19. století, prostoupené romantismem ve filosofii, umění, sociologii, pedagogice i dalších vědních oborech. Pomohlo ke krystalizaci myšlenek vedoucí k formování woodcrafterských metod, požadavků, způsobu jednání i konečně zásadám či pravidlům vyjádřeným ve woodcrafterském zákonu, Devíti zásadách i Stoupání na horu.

Devět hlavních zásad woodcraftu

HNUTÍ LESNÍ MOUDROSTI má sloužit ozdravení a osvěžení člověka.

TÁBOROVÝ ŽIVOT: Táboření je prostý život omezený na skutečné potřeby a zároveň vyvrcholení pobytu v přírodě. Táboření může být nejen příjemným osvěžením, ale i spásou pro těla a duše vyčerpané shonem přepracovaného světa.

SAMOSPRÁVA ZA VEDENÍ DOSPĚLÝCH: Snad nikde nemá každý člen tolik možností podílet se na společných věcech rodu, kmene i organizace jako ve woodcraftu.

KOUZLO TÁBOROVÉHO OHNĚ: Oheň umožnil obrovský pokrok ve vývoji lidstva. Pro nás je sezení v kruhu kolem táborového ohně silným zážitkem, který spojuje všechny přítomné trvalým svazkem kamarádství a přátelství.

VÝCHOVNÉ PROSTŘEDKY V DUCHU LESNÍ MOUDROSTI: Plnění činů rozvíjí všestrannost woodcraftera. Nejedná se zde o učenost, ale o souhrn všech dobrých vlastností – sílu, mrštnost, důvtip, šikovnost. Plnění Mistrovství pak vede k získání důkladných znalostí ve zvoleném oboru.

Na rozdíl od zkoušek, které se plní v mnoha jiných organizacích, má woodcrafter možnost vybrat si sám zkoušky, které mu nejlépe vyhovují a v nichž může nejlépe splnit cíle, které si sám stanoví. V tom je obrovská přednost Setonova systému orlích per.

POCTY PODLE STANOVENÝCH MĚŘÍTEK: V našich zkouškách se nikdo nesnaží porazit ostatní, ale každý se snaží povznést sám sebe. Každý, kdo splní stanovený počet poct, může se stát například Sagamorem. Tento stupeň mu není odepřen jen proto, že někdo jiný je silnější než on.

OSOBNÍ VYZNAMENÁNÍ ZA OSOBNÍ VÝKONY: Touha po slávě je nejsilnější motivací u primitivního člověka. Vyspělý člověk by měl mít nějaký vyšší princip. Naše udílení orlích per a titulů není odměnou za vykonané činy, ale jejich uznáním. Člověk nachází ve svých činech vnitřní uspokojení, ale potřebuje i spravedlivé uznání. Podstatou získávání a „hromadění“ poct není tedy ozdobení šerpy hezkými malými pery, ale další získávání a rozšiřování znalostí každého woodcraftera. Setonova povídka Stoupání na horu nejlépe vyjadřuje smysl této zásady.

IDEÁLNÍ HRDINA: Naše činnost je často inspirována Indiány nebo jinými přírodními národy. Není to proto, že bychom chtěli utéct od skutečnosti života v civilizaci, ale proto, že čistý, mužný a statečný vzor Indiána je dobrou inspirací pro naši činnost a pomáhá nám naplnit poslední z devíti zásad.

MALEBNOST VE VŠEM: To je velmi důležitá zásada. Malebnost působí na podvědomé složky osobnosti a rozvíjí citové vnímání světa. Proto využíváme všemožně kouzla titulů, pestrých šerp, krásných obřadů, kmenových zvyků, tanců a písní.

Z výroční zprávy za rok 2006 vyplývá, že Liga Lesní Moudrosti má 883 členů. Z toho v Břeclavi působí dva kmeny. (1)

Výše jmenované organizace patří do skupiny nestátních organizací, působících po celé republice. Celorepublikově působí a základní formu přístupu k volnému času nabízí dětem státem vytvořená zařízení, jako jsou Centra volného času, Domy dětí a mládeže (dnes z domů dětí a mládeže vznikají centra volného času, i když se stejnou náplní, název DDM je spojen s předrevoluční dobou a aktivitami bývalého režimu), Lidové školy umění. Všechny tyto organizace vychází vždy ze základů pro ně daných, ale svou činnost musí podřizovat podmínkám a požadavkům daného regionu, ve kterém působí. Do skupiny nestátních organizací lze zařadit i regionální či místní občanská sdružení. Ta vznikají za specifickým účelem, zaplnit mezeru v nabídce volnočasových aktivit. Vyčleňují se ze státních organizací, kde je nedostatek financí, protože financování a získání dotací pro jednotlivá občanská sdružení je lehčí a jednodušší než přes rozpočet státní organizace.

3.7 Regionálně zaměřené kroužky a oddíly

V této části bych se rád zaměřil na organizace a občanská sdružení působící v regionu Břeclavska. Jde o mimoškolní nabídky volnočasových aktivit v okolí škol, které budu rozebírat dále.

Město Břeclav

Nejrozšířenější nabídku aktivit pro volný čas nabízí **DDM Břeclav CVČ – Duhovka**. Jedná se o státní zařízení, které rozvíjí svou činnost ve dvou budovách, každá z nich se nachází v jiné části města a patří jí i dvě ubytovací základny. Pro děti má nabídku pravidelných kroužků zaměřených na přírodovědu – Brontíci, Kamzíci, Klub lesní moudrosti, Rosničky, Indiánské dovednosti; na uměleckou činnost - Dramatický, Keramika, Výtvarně tvořivý, Výtvarný; na pohyb a sport – Florbal, Hokejbal, Ještěrky, Kalanetika, Karate, Lacrosse, Lukostřelecký, Softbal, Střelecký, Taneční přípravka,

1/ SPÁLENÝ, Pavel. *Liga lesní moudrosti* [online]. 2008, 18.4.2008 [cit. 2008-04-20]. Dostupný z WWW: <www.woodcraft.cz>.

Taneční skupina „M“; na stolní hry - GO, Klub deskových her; na výuku a vzdělávání – Hry s angličtinou, Kytara, PC kroužek, Záchranář; a všeobecně – Bavyta, Bobešci, Klubíčko, Klub po škole, Magic. Pro děti, které nechtějí být svázány pravidelností, zde funguje – „Klub Váhlala“, kde si mohou děti zahrát stolní hry, kulečnick, šipky, poslechnout hudbu apod. Na činnost klubu dohlíží pracovník CVČ. Mimo celoročně organizovanou aktivitu nabízí Duhovka i jednorázové akce a také letní tábory i pro neorganizované účastníky. V současné době organizuje 276 žáků a studentů a 86 dospělých.

Dalšími státními institucemi, které nabízejí různé aktivity pro volný čas dětí je: **Lidová škola umění**, která má danou škálu nabídek od tanečních a pohybových, přes zpěv po výuku na různé hudební nástroje, potom je to **knihovna**, kde se nejenom půjčují knihy, ale pořádají se zde různé besedy či jiné akce.

Mezi nestátní organizace a občanská sdružení, která se v Břeclavi zaměřují na práci s dětmi, patří spolky, které se soustředí především na pobyt v přírodě, turistiku a táboření např. **Junák** svaz skautů a skautek, **YMCA**, **Liga lesní moudrosti Č.R.** **Royal Rangers**, horolezecký oddíl **Orel**, organizací letních táborů **Malý zálesák**.

Jelikož v tomto regionu je stále velmi rozšířený vztah k folkloru i zde se velmi věnují dětem, jde např. o folklorní soubory **Břeclavánek**, **Koňarci**, **Charvatčánek**, cimbálovou muziku **Notečka**.

Další možnosti nabízejí soukromá hudební škola **Yamaha**, která se opět zaměřuje na výuku hry na hudební nástroje, na zpěv a tanec. Pro nejmenší děti spolu s maminkami zajišťuje činnost **Mamina klub**. O svůj dorost se starají i **Dobrovolní hasiči**.

Nemalou úlohu ve volnočasových nabídkách mají také sportovní jednoty. Ty nabízejí širokou škálu možností aktivního využití volného času. Jde především o **TJ Lokomotiva**, která se zaměřuje na atletiku, basketbal, plavání a potápění, lední hokej a krasobruslení; o **TJ Slovan**, kde se hraje fotbal, **TJ Tatran**, který nabízí také fotbal ale i stolní tenis a skvoš.

Břeclavské děti mají, kromě výše uvedených možností, také nabídky na jednorázové organizované či plně dobrovolné akce, které jim mohou vyplnit volný čas. Jedná se např. o volné plavání, bruslení, letní tábory, turistické akce, akce jednotlivých organizací na přilákání nových členů, ale také návštěva kina, muzea apod.

Obec Zaječí

Zde jsou mimoškolní činnosti velmi omezené. Dětem se věnuje TJ Sokol, ve které se mladší a starší žáci zaměřují na fotbal a také MS Moravského rybářského svazu, který má ve svých řadách asi 25 dětí do 15. let.

Za dalšími aktivitami by musely děti dojíždět do cca 10 km vzdálených Hustopečí, nebo do 20 km vzdálené Břeclavi.

Ale i děti v Zaječí mohou využívat jednorázové akce, které jim nabízí obec nebo některé společenské organizace. Místní knihovna, kromě půjčování knih, pořádá různé besedy a také každoroční „Pasování nových čtenářů na rytíře knížky“, jde o děti v první a druhé třídě. Obec organizuje MDD, na kterém, mimo jiné, vystupuje pravidelně místní kapela „Karolína“, která hraje country – western. Také T.O. ONTARIO, což jsou místní ochránci přírody, pořádají nárazové akce pro děti – MDD, pálení slavnostních ohňů atd.

4. Podíl rodiny na volnočasové aktivitě

Malá společenská skupina založená na manželství či pokrevním příbuzenství. Její členové (muž a žena, rodiče a děti, sourozenci, příbuzní, adoptované osoby) jsou spojeni společným soužitím, vzájemnou morální odpovědností a vzájemnou pomocí. Rodina je nejdůležitější formou organizace soukromého života. Její formy a funkce však závisí na výrobně společenských vztazích a kulturní úrovni společnosti. Život rodiny je charakterizován specifickým spojením biologických, hospodářských, morálních, psychologických, právních a jiných procesů, v nichž se realizují jednotlivé funkce rodiny: reprodukční, ekonomická, výchovná, ochranná a další. Rodina zpětně působí na společenský život zvláště prostřednictvím výchovy mladé generace, ovlivňováním vývoje osobnosti členů rodiny a prací v domácnosti. Rodina je historickou kategorií. V počátcích vývoje prvobytné společnosti pravděpodobně neexistovala. V dnešní době vychází rodina ze zrovnoprávnění ženy ve všech oblastech života a zakládá se na principech lásky, vzájemné úcty a péče o výchovu dětí. (1)

Rodina odedávna a především existuje proto, aby lidé mohli náležitě pečovat o své děti. Kromě toho, že je rodina biologicky významná pro udržení lidstva, je také základní jednotkou každé lidské společnosti. Reprodukce člověka nejen jako živočicha, zprostředkuje mu vrůstání do jeho kultury a společnosti. Rodina kromě toho propojuje generace, vytváří mezi nimi kontinuitu a pouta solidarity. Rodina je prvním a dosti významným modelem společnosti, s jakým se dítě setkává. Předurčuje jeho osobní vývoj, jeho vztahy k jiným skupinám lidí. Rodina dítě orientuje na určité hodnoty, vystavuje ho určitým konfliktům, poskytuje mu určitý typ podpory. Tímto způsobem osobitě zabarvuje to nejdůležitější, co dítěti předává – sociální dovednosti, bez kterých se ono v dospělosti neobejde. V tomto smyslu mluvíme o socializační funkci rodiny. Každá rodina má svou vlastní vůni a každá v nějaké míře respektuje obecně závazná pravidla fungování společnosti. Rodina je unikátní a nenahraditelnou institucí proto, že nejlepším možným způsobem spojuje specifické a univerzální. Bez osobního, vysoce angažovaného zaujetí rodičů ne osudu dětí by se děti vychovat nedaly. Bez respektu k danému stavu společnosti a jejím potřebám rovněž ne. (2)

Funkce rodiny je všeobecně známa. Základ ve východě a formování dítěte je nezastupitelný. Výchova a přístup k výchově se ale odvíjí od jednotlivých typů rodiny. Jedná se o normálně fungující rodiny klasického typu, kdy partneři jsou sezdaní. Další skupinou jsou neúplné rodiny buď s matkou, nebo s otcem. Dnes je ve větší míře moderní fungující spojení dvou lidí bez oddacího listu.

1/HYPERLINK"<http://www.encyklopedie.seznam.cz/wikipedia/CoJeCo/Ottova>"
www.encyklopedie.seznam.cz/wikipedia/CoJeCo/Ottova □ encyklopedie

2/ MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 2. rozš. vyd. Praha : Sociologické, 1997.

Za základní kámen státu je považována rodina. To je první společnost, ve které se ocitá narozené dítě. Přístup rodičů formuje dítě. Vnitřní řád rodiny je fixován a tím se i fixuje přístup k povinnostem. Jakým způsobem působí rodiče na děti, tak se děti projevují. Pokud rodiče nemají zájem o výchovu dítěte, způsobují u dítěte citové strádání a tím ovlivňují i jeho další přístup k celkovému vývoji. Zdravý přístup k výchově se postupně projevuje na rozvoji dítěte. Rodiče se snaží vštípit dítěti pojem povinnost, ale i možnosti využití volného času. V raném věku jsou to např. rodinné výlety, společné akce atd. S postupným vývojem jedince pomalu přichází i zájmy. Pokud jsou rodiče schopni tyto zájmy rozpoznat, mohou správně zaměstnat své dítě a pomoci mu ve zdravém rozvoji osobnosti. Tyto děti většinou nemají problém se začleněním do kolektivu a přijímáním autority jak učitele, tak vedoucího zájmového útvaru.

Je mnoho důvodů, proč se už děti v předškolním věku zapojují do aktivního využívání volného času. Může se zde projevit snaha rodičů o uskutečnění svých snů, prostřednictvím svých dětí. Tento způsob se mi nezdá být nejvhodnější. Většinou jde proti zájmu a schopnostem dětí, protože rodiče přeceňují možnosti svých potomků. Další formou je snaha o zklidnění dítěte nebo tzv. „utahání“ dětí. Ve větší míře se jedná o děti s přemírou energie, které potřebují větší fyzickou zátěž než jejich ostatní vrstevníci. Zde je možno využít především sportovní aktivity.

Asi nejlepší formou pro dítě je rozpoznání jeho vloh a talentu. Pokud jsou rodiče ochotni přijmout názor na schopnosti svého dítěte od třetí osoby (učitel MŠ, ZŠ, sportovní trenér, umělecký vedoucí ale i rodinný přítel a atd.), mohou pro své dítě udělat to nejlepší pro jeho další rozvoj a aktivní využití volného času.

Za ideální nelze považovat stav, kdy např. přetížíme dítě množstvím nejrůznějších kroužků a „servírujeme“ mu neustále jen ty nejhodnotnější kulturní statky. Ze sociologického hlediska se jeví jako nesmysl chtít někomu volný čas nadekretovat a organizovat. Přesto má jeho efektivní využití obrovský význam. Čas je totiž statkem prakticky za všech okolností vzácným, může se stát investicí, kapitálem. Proto nelze vyčítat rodičům jejich úsilí o zhodnocení talentu dítěte, ať už jde o hudbu nebo vrcholový sport – alespoň do určité doby ne. Jde o to otevírat možnosti, posilovat nabídku. Stejně tak je ověřeno, že společné činnosti v rodině působí, většinou příznivě, na celkový sociální vývoj, naopak prázdné trávení volného času vystupuje jako rizikový faktor. (1)

5. Zhodnocení první části mé práce

V této části jsem se snažil zjistit, co je to volný čas, jak je ho možné strávit a kdo ho pomáhá naplnit svou nabídkou. Ve svém výzkumu jsem se hlavně zaměřil na region, ve kterém žiji. Jedná se o okres Břeclav.

Z celého výzkumu vyplývá to, že volný čas je část dne, kdy máme splněny povinnosti a zbývající čas můžeme věnovat sami sobě. Je mnoho způsobů jak jej využít. Buď samostatně, nebo v kolektivu stejně zaměřených lidí, v každém případě je nutné, aby nám volný čas přinášel uspokojení a pocit odpočinutí od starostí všedního dne.

Denní doba pro využívání volného času není tak důležitá, i když nejčastěji se jedná o pozdní odpoledne. Z rozhovorů vyplývá, že se, většinou, věnujeme vlastním zájmům v době mezi 16-19 hodinou. Další a delší dobou vhodnou pro odpočinek je volný víkend.

Z odborné literatury a z mých zkušeností se dá říct, že základ pro vhodné trávení volného času dostávají děti v rodině. Pokud jsou rodiče schopni a ochotni se věnovat dětem od malička, tak svým příkladem a chováním dávají dětem základ pro jejich celkový vývoj a i vzor toho jak efektivně využívat pracovní, ale i volný čas.

Rodiče mají nenahraditelnou roli v období do začátku školní docházky. Potom se už začínají dělit o náplň a realizaci volného času se školou a jinými organizacemi. Jedná se zpravidla o neziskové organizace státní, organizace zabývající se volným časem dětí s celostátní působností a v jednotlivých regionech nabízí tuto službu různá občanská sdružení.

V současném období v regionu, na který jsem se zaměřil, nepracuje žádný oddíl Pionýra ani Tomíků, což jsou jinak organizace s poměrně velkou republikovou členskou základnou, ale naopak Liga lesní moudrosti, která není tolik rozšířená, má v Břeclavi dva kmeny.

Z mého šetření vyplývá, že nabídka volnočasových mimoškolních aktivit je, alespoň v Břeclavi, dostatečná. V Zaječím, jak budu popisovat dále, leží poskytnutí kvalitní náplně pro volný čas především na škole.

Z mého pohledu chybí, v mnou popisovaném regionu, centrum ekologické výchovy. Už proto, že na území Břeclavi začíná chráněná přírodní rezervace Lednické rybníky. Tato rezervace je ojedinělá svým zbudováním a svým biotopem. Nejbližší centrum ekologické výchovy je v Mikulově, ale to je zřízeno při Chráněné krajinné oblasti Pálava.

Při zjišťování možnosti zřízení tohoto centra, jsem narazil na neochotu ze strany zřizovatele, městského úřadu Břeclav, poskytnout finanční prostředky na založení a provoz organizace tohoto typu. Řekl bych, že rozvoj ekologického citění a kvalitně, ale

nenásilně, vedená ochrana a pomoc životnímu prostředí by měla patřit mezi základy ve vývoji myšlení našich dětí. Je velká škoda, že prozatím není možné zřídit toto centrum i proto že Svaz ochránců přírody má v Břeclavi dlouholetou tradici, a může se pochlubit skvělými výsledky nejen, ale hlavně v oblasti ornitologie.

6. Role školy v nabídce volného času

6.1 Základní informace o vybraných školách

Základní škola Komenského, Břeclav – Poštorná

Základní škola Komenského leží v katastru města Břeclavi v části Poštorná. Škola disponuje dvěma budovami, které jsou od sebe vzdálené cca 200 m. V Poštorné jsou části školy známi pod názvy „bílá škola“ a „červená škola“. V „bílé škole“ jsou umístěni žáci 1. stupně. V budově jsou umístěny i dvě třídy školní družiny. Součástí budovy je tělocvična, která sice není velká, ale pro výuku tělocviku na prvním stupni dostačující. Další částí je velký zatravněný prostor za budovou, který ke své činnosti využívá hlavně školní družina. Ve druhé „červené škole“ je umístěn druhý stupeň. V budově je ředitelství školy. Součástí je větší tělocvična, v areálu budovy je dvůr, kde je umístěno volejbalové hřiště a malý sportovní areál s běžeckou dráhou.

Základní škola Zaječí

Základní škola Zaječí je obecní škola v malé obci na severozápadě bývalého okresu Břeclav, cca 10 km od města Hustopeče. Jedná se o jednu budovu. Součástí budovy je poměrně velká tělocvična. Na rozdíl od základní školy Komenského v Poštorné, nemá základní škola v Zaječí volný prostor v areálu školy. Pro tělesnou výchovu a ostatní aktivity je možné používat nedaleké obecní hřiště. Toto hřiště je nevhodné, ale obecní úřad už přistoupil na úpravu vedlejšího prostoru k potřebám školy. Půjde o hřiště na kopanou, volejbal a běžeckou dráhu. Obě školy patří pod odbor školství v Břeclavi. Jsou kapacitně přibližně stejné, ale podmínky pro práci mají velice rozdílné. Jedná se především o geografické umístění jednotlivých škol. Poštorná je součástí města Břeclav, což je obec s rozšířenou působností. Proto možnosti jejího rozvoje vycházejí z možností města, jeho rozpočtu a poměrně slušných podmínek pro práci i pro jiné aktivity. Zaječí je samostatná obec a její možnosti pro rozvoj školy jsou přece jenom mnohem menší než možnosti města. Další nevýhodou obce je i její poloha. Obec je v podstatě „nesjízdná“. Dostupnost obce Zaječí je velmi ovlivněna jízdním řadem vlakové a autobusové dopravy.

6.2 Nabídka škol

Přehled pravidelných zájmových útvarů škol:

Základní škola Komenského, Břeclav - Poštorná, školní rok 2007/2008

Sportovní kroužek	vedoucí	Mgr. Cyprisová
Sportovní kroužek	vedoucí	Mgr. Pappová
Individuální dyslektická péče	vedoucí	Mgr. Osiková
Informatika	vedoucí	p. Hefka
Výtvarné hraní a tvoření	vedoucí	pí. Snopková
Výtvarné hraní a tvoření	vedoucí	pí. Snopková
Sportovní hry	vedoucí	PaedDr. Hanušová

Toto je přehled kroužků ve školním roce 2007/2008, tyto kroužky pracovaly i ve školním roce 2006/2007. V podstatě se složení kroužků už delší dobu nemění. Základní škola Komenského v Poštorné, nemá statut sportovní školy, ale využívá chuti a talent žáků ke sportu. Z toho vyplývá i zaměření kroužků. V podstatě polovina kroužků je zaměřena na sportovní činnost.

Sportovní kroužek pod vedením Mgr. Cyprisové má v druhém pololetí 12 mladších žáků. Zaměřuje se všeobecně na sportovní činnost. Jedná se především o základy sportovních dovedností.

Sportovní kroužek pod vedením Mgr. Pappové má v druhém pololetí 9 starších žákyň. Tento počet sice klesl, oproti prvnímu pololetí, ale podle informací byly v prvním pololetí členkami kroužku i děvčata, která trénují v atletickém oddílu TJ Lokomotivy Břeclav. S jarem a přesunutím tréninků, už čas kroužku nelze spojit s aktivní činností v oddílu atletiky.

Dalším kroužkem jsou sportovní hry pod vedením PaedDr. Hanušové. Tento kroužek jako jediný nevznikl z nabídky školy, ale vyšel z aktivity žáků. Podle slov PaedDr. Hanušové, několik chlapců přišlo požádat o metodické vedení, zaměřují se především na kopanou a volejbal. Po domluvě byl vybrán termín a čas schůzek. Momentálně má kroužek 9 členů, ale i zde působí změna času tréninků, protože někteří členové kroužku, jsou členové fotbalového oddílu TJ Tatra Poštorná.

Pan učitel Hefka pracuje s 15ti dětmi. Seznamuje děti se základy informatiky a zároveň se spolu s nimi stará o oficiální stránky školy.

Paní vychovatelka Snopková má dva kroužky výtvarného hraní a tvoření. Tyto kroužky jsou rozděleny na věkové skupiny. Snaží se o prohloubení estetického vnímání dětí s možností se výtvarně projevit. V prvním kroužku má 18 mladších žáků. Učí zde děti různým jednodušším výtvarným technikám. V druhém kroužku má 8 starších žáků. S těmi už pracuje s nejrůznějšími technikami kreslení a výtvarného umění. Jedná o akvarely, různé tapiserie apod. Velký úspěch, ve své činnosti, zaznamenaly vítězstvím ve výběrovém řízení na výzdobu hotelu Imos v Břeclavi. Pokoje tohoto hotelu zdobí práce, pocházející z jejich výtvarného kroužku.

Z mého pohledu nejzajímavější kroužek, je ten, který vede Mgr. Osiková. Jedná se o kroužek s názvem Individuální dyslektická péče. Přestože na škole existuje nepovinný předmět dyslektická péče, Mgr. Osiková se snaží, v rámci své aprobace a nových znalostí, využít všech možností při procvičování a zdokonalování dovedností dětí.

Základní škola Zaječí, školní rok 2007/2008 :

Pohybové hry	vedoucí	pí. Smrčková, pí. Vojtěšková
Šití, vyšívání	vedoucí	pí. Smrčková, pí. Vojtěšková
Šití, vyšívání	vedoucí	pí. Smrčková, pí. Vojtěšková
Počítačový	vedoucí	Mgr. Harmáček
Bambulata	vedoucí	pí. Vojtěšková, pí. Smrčková
Stolní tenis	vedoucí	Mgr. Harmáček
Dyslektický	vedoucí	pí. Horáčková
Odbíjená	vedoucí	pí. Kratochvílová
Kytara	vedoucí	pí. Brůčková

Počet zájmových útvarů se oproti školnímu roku 2006/2007 zvýšil o jeden a to o stolní tenis. Na této škole se začali opírat o školní družinu, jako o základní zdroj mimoškolní výchovy. To se projevuje hlavně na začlenění vychovatelek v oblasti kroužků. Vychovatelky pí. Smrčková a pí. Vojtěšková spolupracují a střídají se při vedení tří typů kroužků.

Jedná se o pohybové hry. Tady se děti seznamují s pravidly her, vyzkouší si je a zdokonalí se v nich. Současný stav je 22 mladších žáků.

Pro zájemkyně, z řad dívek, jde o kroužek šití a vyšívání. Výtvary kroužku se objevují i ve výzdobě školy. Tento zájmový útvar je rozdělen podle věku a zkušenosti dívek a to se projevuje i v náročnosti zaměření. Kroužek navštěvuje 12 mladších žákyň a 24 starších žákyň.

Tyto vychovatelky působí i v kroužku Bambulata. Kroužek Bambulata pracuje na principu mažoretek, ale místo klasického nářadí, mají děti velké bambule. Kroužek má poměrně velký úspěch, a pokud to je možné, vystupují při slavnostech školy i obce. Paní vychovatelky pracují s 30ti děvčaty.

Počítačový kroužek vede Mgr. Harmáček, zde se děti učí základům počítačové techniky. Do kroužku chodí 16 žáků.

Mgr. Harmáček vede na škole i kroužek stolního tenisu. Ten má 10 členů.

Paní Brůčková vede kroužek hry na kytaru pro začátečníky. Navštěvuje ho 8 dětí.

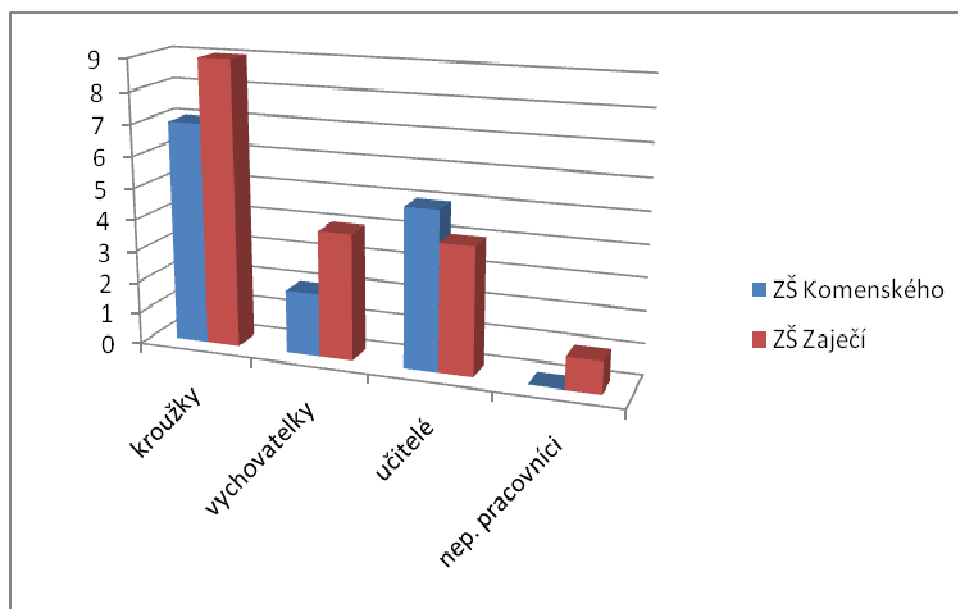
Dyslektický kroužek vede pí Horáčková, zaměřuje se na možnost zdokonalování a procvičování dovedností dětí s poruchami učení. V kroužku je 10 dětí.

Jediný kroužek, který vede nepedagogický vedoucí, je kroužek odbíjené. Jedná se o obyvatelku obce, která má zájem o vedení tohoto sportovního oddílu. Sportuje v něm 8 děvčat.

Další skupinou činností, které částečně ovlivňují volný čas dětí, jsou jednorázové akce školy v rámci vyučování. Z výročních zpráv obou škol lze vyčíst, že obě mají velký zájem aktivně reprezentovat svou školu. Tyto aktivity lze rozdělit do několika skupin. Na sportovní reprezentaci nebo účast na různých olympiádách a na kulturní jednorázové akce. Mezi tyto akce lze zařadit divadelní či filmová představení nebo různá žakovská vystoupení, kde se představují i některé kroužky.

Tyto akce, přestože se pořádají i během vyučování, ovlivňují často i volný čas u vybraných dětí. Mnohdy se musí děti na reprezentaci školy připravovat i po vyučování, tedy ve volném čase a také jim tyto reprezentace mohou pomoci ve vlastní orientaci na využití volného času. V každém případě jejich příprava a účast na aktivitách školy, určitě obohacuje a zpestřuje volný čas žáků obou škol.

6.3 Srovnání zájmových útvarů v počtu vychovatelek, učitelů a nepedagogických pracovníků

Obrázek 7 graf

Z uvedeného grafu jednoznačně vyplývá, že podíl učitelů a vychovatelek na vedení zájmových útvarů je veliký. Tím je sice zabezpečeno odborné pedagogické vedení, ale u dětí nedochází k uvolnění psychického stresu ze školy. Děti ve vedoucích neustále vidí učitele nebo vychovatele a tím se neoprostí od pocitu prodloužení školy. Učitel nebo vychovatel se ani v kroužku nemůže chovat jinak než ve škole a děti v něm budou velmi těžko hledat tzv. „staršího kamaráda“.

6.4 Srovnání škol

Srovnání škol v rámci nabídek aktivit pro volný čas je poměrně složité. Každá má svoje specifika a také záleží na její poloze. Srovnával jsem dvě školy z okresu Břeclav.

ZŠ Komenského Poštorná, je součástí města a to nabízí dětem větší možnosti pro využití volného času. Jde o volnočasové nabídky organizací pracujících s dětmi. Nejedná se jen o státní neziskové organizace, ale i o poměrně mnoho nestátních organizací s celostátní působností či o občanská sdružení, zabývající se prací s dětmi.

Oproti této výhodě, zde působí i městská anonymita, jednotliví lidé se neznají, rodiče na své děti vesměs nemají čas, děti většinou nemají žádné větší povinnosti a velice snadno se nechají zlákat komerčními nabídkami na využívání času. Jedná se o diskotéky, kluby a jiné podobné aktivity.

Ve městě se většinou nedostává dětem přiměřené možnosti podílet se na práci na tzv. „rodinném majetku“. Tím se sice prodlužuje jejich volný čas, ale pokud dítě nemá dostatečnou motivaci, je v podstatě bezradné, neví si s volným časem rady a tráví ho tzv. na ulici. To je základ pro vznik part stejně „postižených“ dětí. Přesto, že nabídka je dostatečná, ne vždy se s ní dítě ztotožní. A pokud je do nějaké aktivity „natlačeno“ násilím, vypěstuje si většinou odpor k jakékoli organizované činnosti.

Situace v obci je jiná. Tady sice nejsou tak velké nabídky aktivit jako ve městě, ale odlišné prostředí působí na děti jinak než ve městě. Děti se zde většinou znají, mají k sobě mnohem blíž. Jelikož od mala nemají tolik organizovaných nabídek, umí sami sebe aktivně zabavit. V obci je vliv školy na volný čas dětí mnohem větší. Škola má největší možnosti vytvořit dětem zajímavé nabídky pro využití volného času. Měla by dětem nabídnout prostředí, ve kterém se budou cítit dobře a budou ochotné využívat všechny dostupné aktivity školy.

Vliv rodiny na rozvoj dítěte v malé obci je odlišný než ve městě. Děti se většinou už od předškolního věku, podle svých možností, podílejí na pomáhání rodičům při drobné práci kolem chodu domácnosti (krmení králíků, slepic nebo jednoduchá pomoc na poli, v zahradě apod.), starší děti postupně přebírají i náročnější povinnosti. Nemají proto tolik volného času, jako děti ve městě, ale také nemají čas se tolik nudit a zapojovat se do nesprávných aktivit. I tady platí, že pokud rodiče množství povinností, kladených na dítě, přeženou, mohou vyvolat vzdor a opět možnost toho, že si dítě bude organizovat volný čas „po svém“.

Nelze jednoznačně říci, která škola poskytuje lepší nabídku. Vždy se musí brát v úvahu její možnosti a také situace v dané lokalitě. Důležité je, že i když celkové podmínky ve školství nejsou nejlepší, obě školy mají zájem nabízet dětem nejenom kvalitní výuku, ale i plnohodnotné využití volného času.

7. Pedagog volného času

Pokud se zabývám volným časem, je nutné, abych se zmínil o dalším možném pracovníkovi školy, o kterém hovoří zákon. Jedná se konkrétně o zákon 563/2006 Sb., § 17. Ten definuje - Pedagoga volného času.

Ve vyhlášce 317/2005 je konkretizovaná činnost pedagoga volného času jako:

- vzdělávací a výchovná činnost zaměřená na oblast volného času dětí, žáků, studentů mládeže nebo pedagogických pracovníků a dalších dospělých zájemců se všeobecným zaměřením na rozvoj jejich zájmů znalostí tvořivých schopností probíhající podle rámcového plánu činností školského zařízení
- provádění informační a konzultační činnosti o odborné pomoci v oblasti volného času pro školská zařízení, občanská sdružení a další zájemce
- organizace soutěží, přehlídek, soustředění, pobytů a táborové činnosti pro děti, žáky studenty, mládež pedagogické pracovníky a další dospělé zájemce
- komplexní pedagogická primárně diagnostická a preventivní činnost v oblasti volného času včetně prevence sociálně patologických jev a prevence bezpečnosti ochrany a zdraví žáků, studentů, mládeže nebo pedagogických pracovníků a dalších dospělých zájemců
- tvorba programů, poskytování metodické a konzultační činnosti a pedagogických vyšetření a dalších vysoce náročných pedagogických činností
- vytváření programů integrace a inkluze dětí, žáků, nebo studentů se speciálními vzdělávacími potřebami v daném zařízení, poskytování pedagogických konzultačních činností
- stanovování a aplikace účinných diagnostických a výchovných metod a postupů v diagnostických ústavech a v diagnostických odděleních ústavů sociální péče ve spolupráci s pediatri, neurology, psychiatry a psychology, stanovování diagnostických a výchovných postupů při výkonu náhradní výchovné péče a asistenční vzdělávání a výchovné práce s adolescenty, spojené s řešením problémů osob v krizových a mezních životních situacích ve spolupráci s odborníky z jiných odvětví
- metodická specializovaná poradenská činnost poskytovaná pedagogům a tvorba preventivních programů

- specializovaná metodologická činnost v oblasti pedagogiky a psychologie, k jejímuž výkonu je nezbytné získání specializace stanovené touto vyhláškou

Tak definuje zákon činnost pedagoga volného času. Co ale zákon nemůže definovat, je vlastní postavení pracovníka ve škole. Měla by to být osoba, která bude prostředníkem mezi potřebami školy a potřebami vedoucích útvarů. Měla by pomoci odebrat zátěž kladenou na učitele v oblasti vedení kroužků. Měla by zajišťovat kontakt mezi školou a vyššími úřady v oblasti soutěží. Dosud vše zajišťují učitelé. Každý učitel se stará o svoji specializaci. Z mého pohledu to klade na učitele zbytečně velké nároky a odvádí je to od vlastní práce a narušuje kontinuitu vyučování. Pokud by tyto povinnosti přebíral pedagog volného času, mohlo by dojít k odlehčení zátěže ostatních pedagogů. Převzal by organizační povinnosti, na většině akcí by vykonával pedagogický dozor a tím by ubyla nutnost zajištění náhrady za chybějícího učitele.

Aby jeho práce ve škole byla efektivní, neměl by pedagog volného času být brán jako učitel, ale jako školský pracovník, který bude mezičlánkem mezi učiteli, vychovateli a dětmi, měl by mít přirozenou autoritu, ale k dětem blízko. Jde o to, aby v něm žáci neviděli učitele nebo vychovatele, ale spíše dospělého kamaráda, kterému se mohou svěřit, za kterým si mohou přijít pro radu nebo pro pomoc. Ze zkušenosti vím, že se dítě svěří se svými starostmi dříve někomu jinému ze školy než učiteli.

Pokud bude pedagog volného času brán jako součást vedení školy, může být svou činností nápomocen i při prevenci proti patologickým jevům (šikana, drogy, ...) ve škole. Mnohdy může vidět víc, než učitelé, děti před ním nemusí být tolik na pozoru.

Náplň práce pedagoga volného času bychom mohli hledat i v nedávné historii. Do roku 1990 pracovali na školách skupinová pionýrská vedoucí. V tomto ohledu je ovšem nutné si odmyslet politický tlak, vytvářený na jejich osobu, který souvisel s politickým uspořádáním naší republiky. A pokud se zaměříme jen na základ jejich práce: „koordinovat a řídit mimoškolní aktivity“, mohli bychom v mnohém navazovat na jejich činnost. Samozřejmě současná práce pedagoga volného času musí odpovídat platným zákonům a také požadavkům a možnostem tzv. „dnešní doby“.

Další oblastí práce pedagoga volného času, kterou dnes musí zařizovat vedení školy, je zprostředkovávání kontaktu školy s ostatními organizacemi, které nabízejí volnočasové aktivity. Jedná se o propojení nabídky školy a ostatních subjektů, o zajištění vzájemné spolupráce.

Pedagog volného času by měl být pedagogem, psychologem a koordinátorem. Měl by tvořit mezičlánek mezi učiteli a dětmi, mezi školou a nabídkami zvenčí. Měl by být vztyčným bodem nabídky aktivit pro kvalitní využívání volného času dětí.

Závěr

Ve své práci jsem se zaměřil na možnosti trávení volného času, které jsou nabízeny dětem především ve věku 6 – 15 let. Tyto děti jsou velmi ovlivnitelné a proto působení správných volnočasových aktivit, mimo jiné aspekty (výchova, výuka atd.), ovlivňuje a formuje děti v plnohodnotné občany naší společnosti.

V první, teoretické, části jsem definoval volný čas jako období dne, kdy má každý jedinec splněny své povinnosti, kdy neuspokojuje své základní potřeby a může se tudíž věnovat sám sobě, svým vlastním potřebám a zájmům.

Následuje rozdělení volného času na: aktivní, který se zaměřuje především na fyzickou zátěž, pasivní, který rozvíjí hlavně duševní stránku dětí a na „jiný“, což je volný čas trávený nevhodným způsobem, sem patří činnosti, které velmi často hraničí se zákonem.

Zpracoval jsem přehled a základní činnost státních i nestátních celorepublikových organizací, které se soustředí na práci s dětmi. Také jsem se věnoval regionálním občanským sdružením, které doplňují volnočasovou nabídku pro děti.

Další kapitola první části práce se zaměřuje na rodinu a její celkový vliv na děti, ale také na utváření základních přístupů k trávení volného času dětí. Rodina je základem pro všestranný rozvoj dětí, pro jejich vnímání vlastních potřeb, pro vztah k učení, pro plnohodnotné využívání volnočasových aktivit.

Ve druhé, praktické, části jsem se zaměřil na dvě základní školy a jejich nabídky aktivit pro volný čas žáků. Obě školy se nacházejí v regionu Břeclavska, ale každá má jiné podmínky pro práci. ZŠ Komenského Břeclav, Poštorná je městská škola a ZŠ Zaječí je školou obecní. Srovnával jsem nabídku kroužků, ale také to, jestli děti ve volném čase vedou opět školní pedagogičtí pracovníci nebo se jedná o lidi tzv. z venku.

Také jsem se věnoval chybějícímu článku v obou školách a to je pedagog volného času a jeho možnostem na rozvoji volnočasových aktivit dětí.

Na základě teoretického i praktického zkoumání si troufám říct, že existuje poměrně dostatečná nabídka aktivních i pasivních činností na zaplnění volného času dětí. Kvalitní aktivity nabízejí jak mimoškolní organizace, tak obě, mnou srovnávané, školy. Většina dětí si určitě má z čeho vybrat a také tak činí.

Ve školách je asi jediným nedostatkem to, že kroužky vesměs vedou učitelé nebo vychovatelky a kromě jednoho kroužku, se zde neangažují jiní vedoucí. Dalším nedostatkem, který ovšem v současných podmínkách nemohou školy moc ovlivnit, je samostatný pedagogický pracovník, který by propojoval školu a okolí a koordinoval volnočasové aktivity. Jde o „pedagoga volného času“.

Mezi mimoškolními organizacemi, které se zaměřují na práci s dětmi, je pouze Pionýr, který nabízí i všeobecně zaměřené kroužky. A ten v regionu Břeclavska nemá zastoupení. Myslím si, že i toto je docela nedostatek v nabídkách volnočasových aktivit. Ne všechny děti jsou zaměřeny jednostranně nebo jsou schopné zvládat každý den jiný druh kroužku. Jedná se mi o kroužky, ve kterých se budou děti věnovat střídavě od turistiky, poznávání přírody, přes různé základy sportů až k výtvarné či rukodělné činnosti.

Rád bych se ještě zmínil o jednom problému, o kterém vím jak z rozhovorů, tak z vlastní zkušenosti. I já patřím mezi lidi, kteří se dříve práci s dětmi věnovali a rádi by v ní pokračovali, ale odrazuje nás současná legislativa a velmi častá medializace těch, kteří v práci s dětmi nehledají svého koníčka, ale své patologické uspokojení.

V této oblasti by bylo dobré medializovat nejen to špatné, ale vyzvednout i pozitiva, která přináší kvalitní a plnohodnotná práce s dětmi.

Existují ovšem skupiny, které nemají zájem o organizované trávení volného času a vyčleňují se ze společnosti svých vrstevníků, nepříliš vhodnými aktivitami, které mnohdy hraničí se zákonem. Díky těmto činnostem o nich můžeme následně slyšet v televizních novinách a číst v tisku.

Resumé

Má bakalářská práce vychází z článku ČTK, ze dne 19. 3. 2007 o nevhodném trávení volného času dospívající mládeže. Zabývám se v ní vztahem školy a volnočasových organizací k náplni volného času dětí. Hodnotím možnosti školy, nabídku činností, práci pedagoga pro volný čas, spolupráci s ostatními organizacemi. Hlavně se zaměřuji na nabídku pro děti v základních školách, tedy děti od 6. do 15.

Ve své práci využívám sekundární analýzu dat. Jedná se o data, která je možné najít na internetu, v odborné literatuře a hlavně vycházím ze svého výzkumu v předem vytípaných lokalitách.

Další část práce je případová studie základních škol. Pro tento účel jsem si vybral dvě základní školy z okresu Břeclav v Jihomoravském kraji. ZŠ Komenského patří mezi školy města Břeclav a nachází se v městské části Poštorná. Druhá ZŠ má sídlo v Zaječí a jde o školu obecní.

Co je volný čas

První kapitola je zaměřena na definice pojmu volný čas. Mám zde uvedeno několik citací z odborných publikací a své vlastní shrnutí.

Pod pojem volný čas lze zahrnout rekreaci, zábavu, zájmové činnosti a jiné. Volný čas je úsek části života, který se někteří z nás snaží vyplnit co nejučelněji, podle svých představ a hlavně tak, aby nás co nejvíce naplňovala činnost, na kterou se soustředíme. Volný čas je významnou kategorií i z psychohygienického hlediska, jelikož se jedná o nejsvobodnější volbu činností v životě člověka. Přispívá k vytváření pocitu sebedůvěry a seberealizace.

Jaká může být náplň volného času a jak jej děti vyplňují

Volný čas můžeme vyplnit aktivně, pasivně a i jinými způsoby. Aktivní využívání volného času je spojeno ve větší míře s fyzickou zátěží, pasivní je především činnost duševní. Obojí by mělo osobnost kladně formovat a vést k hodnotnému prožívání nejen volného času, ale celého života. Mezi jiné bych zařadil „prožívání“ volného času nevhodným způsobem – poflakování se, vytváření part, které se zaměřují na vandalství, drogy, šikanu atd.

Dále se v této kapitole zmiňuji o různých činnostech aktivních, pasivních a také hledám důvody, proč se některé děti zaměřují „jinak“.

Volnočasové organizace a jejich podíl na vyplnění volného času mládeže

Na vyplnění volného času dětí se podílí mnoho organizací, jak s celostátní působností, tak i místní nebo regionální, státní neziskové organizace i jednotlivá občanská sdružení. V této kapitole jsem se zaměřil na podrobnější popis jednotlivých organizací, které pracují s dětmi. Jedná se především o:

Skaut – Junák - využívá vztah mládeže k přírodě, její smysl pro romantiku, sport a hry; pěstuje turistiku a táboření, vychovává k praktickým dovednostem, družnosti a sebekázni.

Pionýr - je demokratické, dobrovolné, samostatné a nezávislé sdružení dětí, mládeže a dospělých. Umožňuje svým členům i dalším účastníkům svých aktivit uspokojovat jejich zájmy a potřeby prostřednictvím všestranné činnosti v různorodých, převážně dětských, kolektivech při pravidelné celoroční činnosti, prázdninových a dalších volnočasových aktivitách, včetně mezinárodních.

Asociace turistických oddílů mládeže ČR - (A-TOM) je občanské sdružení dětí a mládeže s celorepublikovou působností zaměřené především na turistiku a tábornictví.

Hnutí Brontosaurus – otevírá cestu za poznáním ochrany životního prostředí, přírodního kulturního dědictví či památek.

YMKA a YWCA - posláním je rozvíjet osobnost dítěte, mládeže i dospělých a spolupůsobit s rodinou a školou na rozšiřování zájmů svých členů. Důraz je kladen na výchovu zodpovědné a morálně čisté osobnosti v křesťanském slova smyslu.

Liga lesní moudrosti - cílem je pomoc při výchově mladého člověka v harmonickou a všestrannou osobnost. K motivaci této výchovy využívá dvanáct zákonů lesní moudrosti.

Regionálně zaměřené kroužky a oddíly - v této části se zaměřuji na organizace a občanská sdružení působící v regionu Břeclavska. Jde o mimoškolní nabídky volnočasových aktivit v okolí škol, které budu rozebírat dále.

Podíl rodiny na volnočasové aktivitě

V této kapitole se věnuji vlivu rodiny, kterým působí na prožívání volného času dětí. Zaměřuji se na klady i záporny tohoto vlivu. Je víc než samozřejmé, že základ pro vhodné trávení volného času dostávají děti v rodině. Pokud se rodiče věnují svým dětem od malička, tak svým příkladem a chováním dávají dětem základ pro celkový kvalitní rozvoj. Pokud ovšem není v rodině vše v pořádku, ať už se jedná o přehnaný zájem o činnost dětí nebo o nezáměr, pak se děti často ocitají v situacích, které ne vždy zvládnou a mohou je dostat do nesprávné společnosti.

Zhodnocení první části mé práce

Tato kapitola je shrnutím teoretické části mé práce. Mé hodnocení, klady a nedostatky, které jsem zjistil.

Role školy v nabídce volného času

V této kapitole se zaměřuji na praktické porovnání volnočasových nabídek dvou základních škol. Jedná se o městskou školu ZŠ Komenského Břeclav, Poštorná a obecní školu ZŠ Zaječí. Nejprve charakterizuji každou školu, potom následuje rozpis a stručný popis jednotlivých kroužků, které na dané škole pracují. Na ZŠ Komenského pracuje v tomto školním roce 7 kroužků a v Zaječí 9. Většinu kroužků na obou školách vedou učitelé a vychovatelky, pouze jeden kroužek v Zaječí vede nepedagog.

Nelze jednoznačně říci, která škola poskytuje lepší nabídku. Vždy se musí brát v úvahu její možnosti a také situace v dané lokalitě. Důležité je, že i když celkové podmínky ve školství nejsou nejlepší, obě školy mají zájem nabízet dětem nejenom kvalitní výuku, ale i plnohodnotné využití volného času.

Pedagog volného času

V poslední kapitole se zmiňuji o práci pedagoga volného času, který by, podle zákona, mohl pracovat na školách, ale podmínky ve školství to moc neumožňují. Alespoň jsem vytvořil návrh jeho povinností a možností.

Pedagog volného času by měl být pedagogem, psychologem a koordinátorem. Měl by tvořit mezičlánek mezi učiteli a dětmi, mezi školou a nabídkami zvenčí. Měl by být vztyčným bodem nabídky aktivit pro kvalitní využívání volného času dětí.

Závěr

Na základě teoretického i praktického zkoumání si troufám říct, že existuje poměrně dostatečná nabídka aktivních i pasivních činností na zaplnění volného času dětí. Kvalitní aktivity nabízejí jak mimoškolní organizace, tak obě, mnou srovnávané, školy. Většina dětí si určitě má z čeho vybrat a také tak činí.

Anotace

Téma mé bakalářské práce vychází z článku ČTK o nevhodném trávení volného času dospívající mládeže. Jelikož se podobné zprávy poslední dobou velmi množí, chtěl jsem zjistit, jestli existuje kvalitní a dostatečná nabídka volnočasových aktivit. Zaměřil jsem se na činnost státních i nestátních organizací s celorepublikovou působností a regionálních občanských sdružení, které se zabývají prací s dětmi. Mimo to, jsem srovnával dvě základní školy a jejich nabídku pro trávení volného času.

Klíčová slova

Volný čas; škola (školy); volnočasové organizace; volnočasová aktivita; pedagog; dítě; rodina; náplň; aktivní; pasivní

Annotation

Topic of my bachelor's work is based on an article written by "ČTK" on unsuitable spending free time of teenagers. Nowadays, similar news proliferate a lot, therefore I wanted to find out, whether there is a quality and sufficient possibilities of free time activities. I focused on work of state and not state organizations having field of activity throughout whole Czech Republic; and regional civil association which occupy themselves with working with children. Apart from this, I compared two primary schools and provided possibilities of spending free time.

Keywords

Free time; school (schools); free time organizations; free time activity; pedagog; child; family; filling; active; passive

Seznam použité literatury

1. *Sbírka zákonů* [online]. 27.7.2005 [cit. 2008-04-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.sagit.cz/pages/sbirkatxt.asp?zdroj=sb05317&cd=76&typ=r>>.
2. *Sbírka zákonů : Vyhláška ze dne 12. prosince 2006 ...* [online]. 12.12.2006 [cit. 2008-04-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.sagit.cz/pages/sbirkatxt.asp?zdroj=sb06563&cd=76&typ=r>>.
3. BURIÁNEK, Jiří. *Sociologie*. Odpovědná redaktorka Jana Pavlicová. 2. vyd. Praha: Fortuna, 2001. 128 s. ISBN 80-7168-754-5.
4. HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Odpovědný redaktor Dominik Dvořák. 1. vyd. Praha: Portál, s. r. o., 2004. 174 s.
5. MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 2. rozš. vyd. Praha: Sociologické, 1997.
6. PÁVKOVÁ, Jiřina, et al. *Pedagogika volného času*. Odpovědný redaktor Dominik Dvořák. 1. vyd. Praha : Portál, s. r. o., 1999. 230 s.
7. VÁŽANSKÝ, Mojmír. *Volný čas a pedagogika zážitku*. 1. vyd. Brno : Masarykovy university, 1994. 64 s. ISBN 80-210-0428-2.
8. ČTK. *Školáci v Ústí si na video natočili bitku* [online]. 19.3.2007 [cit. 2008-04-20]. Dostupný z WWW: <<http://web.volny.cz/noviny/zdomova/cernakronika/clanek/~volny/IDC/64295/>>.
9. Daňhelková, Zuzana. 27.3.2008. e-mail. ustredi@pionyr.cz
10. *Hnutí Brontosaurus* [online]. 1974-2008 [cit. 2008-04-20]. Dostupný z WWW: <www.Brontosaurus.cz>.
11. HYPERLINK "<http://www.encyklopedie.seznam.cz/wikipedia/CoJeCo/Ottova>" www.encyklopedie.seznam.cz/wikipedia/CoJeCo/Ottova □ encyklopedie
12. Junák – svaz skautů a skautek ČR. *Výroční zpráva Junáka 2006* [online]. 26.6.2007 [cit. 2008-04-20]. Dostupný z WWW: <<http://krizovatka.skaut.cz/zpravodajstvi/2375-vyrocní-zprava-junaka-2006/>>.
13. *Klub českých turistů* [online]. 2005-2006 [cit. 2008-04-20]. Dostupný z WWW: <www.klubturistu.cz>.
14. *Psychologie a komunikace* [online]. 2008 [cit. 2008-04-20]. Dostupný z WWW: <http://szs.tabor.indos.cz/Projekt/projekt/psk/PSK_vyuka.htm>.

15. SPÁLENÝ, Pavel. *Liga lesní moudrosti* [online]. 2008 , 18.4.2008 [cit. 2008-04-20]. Dostupný z WWW: <www.woodcraft.cz>.

Seznam obrázků

Obrázek 1 rvačka dětí	6
Obrázek 2 znak Skauta.....	16
Obrázek 3 znak Pionýra	18
Obrázek 4 znak A-Tomu.....	20
Obrázek 5 znak Brontosaurů.....	21
Obrázek 6 znak Ligy lesní moudrosti	23
Obrázek 7 graf.....	37

Zdroje obrázků

1. ČTK. *Školáci v Ústí si na video natočili bitku* [online]. 19.3.2007 [cit. 2008-04-20]. Dostupný z WWW: <<http://azpravy.atlas.cz/z-domova/110300-skolaci-v-usti-si-na-video-natocili-bitku.aspx>>.
2. *Hnutí Brontosaurus* [online]. 1974-2008 [cit. 2008-04-20]. Dostupný z WWW: <www.Brontosaurus.cz>.
3. Junák – svaz skautů a skautek ČR. *Výroční zpráva Junáka 2006* [online]. 26.6.2007 [cit. 2008-04-20]. Dostupný z WWW: <<http://krizovatka.skaut.cz/zpravodajstvi/2375-vyrocní-zprava-junaka-2006/>>.
4. *Klub českých turistů* [online]. 2005-2006 [cit. 2008-04-20]. Dostupný z WWW: <www.klubturistu.cz>.
5. ROCMANOVÁ, Michaela K.. *Adam - zpravodajský a informační servis sdružení dětí a mládeže* [online]. 18.4.2008 [cit. 2008-04-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.adam.cz/>>.
6. SPÁLENÝ, Pavel. *Liga lesní moudrosti* [online]. 2008 , 18.4.2008 [cit. 2008-04-20]. Dostupný z WWW: <www.woodcraft.cz>.